Gemeente Amsterdam

Januari 2021

Verkenning van Kansen Volewijck

De Volewijck, aangewezen door het college als ontwikkelbuurt, kent veel problemen, uitdagingen en kansen. Om te bepalen wat gedaan moet worden, hebben we onderzocht waar de kansen liggen voor deze wijk.

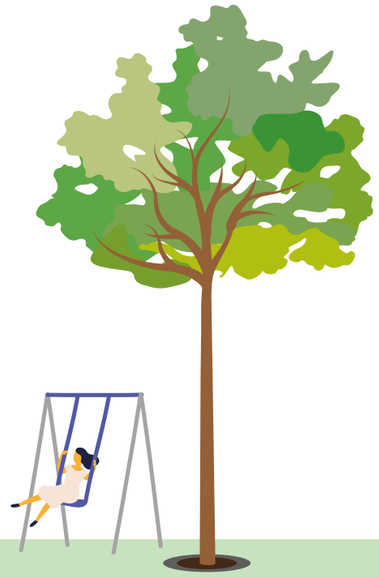

Voorwoord

Voor u ligt de Verkenning van Kansen, ook wel de principenota voor de Volewijck.

De Volewijck, aangewezen door het college als ontwikkelbuurt, kent veel problemen, uitdagingen en kansen. Om te bepalen wat gedaan moet worden, hebben we onderzocht waar de kansen liggen voor deze wijk.

De Volewijck bestaat niet, zal iedere Volewijcker zeggen. Dan bestaat de Volewijcker natuurlijk ook niet, of slechts een beetje.

De Volewijck wordt gevormd door buurten, buurtjes, straten en pleinen waar bewoners zich thuis voelen en waarmee ze zich identificeren. Kwam je ‘uit de rimboe’ of ‘net van om de hoek’? Het bepaalde je zelfbeeld en ons beeld van ‘de bewoner’ (ons = de professionals).

De Volewijck biedt thuis aan een zeer gevarieerde bevolking. Nieuwe statushouders leven naast Volewijckers die al generatielang in Floradorp wonen. De wijk herbergt creatieve zzp’ers en ondernemers die hier al decennia lang hun winkel runnen. En kwetsbare personen wonen naast zorgzame buren. In de Volewijck zien we liefdevolle verwaarlozing, bemoeizorg en zorgmijding, achterstanden en mogelijkheden. We struikelen over ongelijke stoepen, hebben het koud in slecht geïsoleerde woningen, zijn bezorgd over de toekomst van onze kinderen maar nog vaker of we het einde van de maand gaan halen.

Deze principenota beschrijft de wijk en buurten, de taaie problemen en de kansen die er liggen om het leven een beetje beter en makkelijker te maken. Deze nota bevat ook het verhaal van de buurt, opgetekend aan de hand van gesprekken met tien willekeurige buurtbewoners. Hun verhaal staat los van statistiek en gaat over de zorgen, irritatie, trots en energie van mensen die de buurt al hun hele leven of pas heel kort kennen. Voor deze mensen maakt het niet uit of je oude of nieuwe bewoner van de Volewijck bent. Herkenning en verbinding ontstaan door gedeelde armoede, betrokkenheid en het gevoel onderdeel te willen zijn van je omgeving.

We hopen met deze nota een nieuwe impuls te geven aan een gezamenlijke en integrale aanpak om de Volewijck en Volewijckers een goed leven te geven.

Projectteam ontwikkelbuurt Volewijck

Samenvatting

verkenning van kansen in de Volewijck: Principenota Volewijck

De Volewijck bestaat uit de Van der Pekbuurt (met daarbij het Laanwegkwartier, Disteldorp en de Gentiaanbuurt) ten zuiden van de Van Hasseltzone en in het noorden de Bloemenbuurt en het Floradorp. In de directe omgeving van de Volewijck liggen de nieuwe stadswijken Overhoeks, Buiksloterham en Klaprozenbuurt die volop in ontwikkeling zijn. De wijk wordt doorsneden door de Van Hasseltzone en is sinds de komst van de noord-zuidlijn bereikbaar vanaf metrohalte Noorderpark.

De Volewijck is gebouwd in het begin van de vorige eeuw als tuindorp, bedoeld om arbeiders van scheepswerven in Noord te huisvesten en de verkrotte binnenstad te ontlasten. De wijk heeft in de afgelopen honderd jaar en langer haar bevolkingssamenstelling meer en meer zien veranderen. In de jaren zeventig en tachtig vertrokken Amsterdammers naar de groeikernen Purmerend en Lelystad en kwamen de eerste gastarbeiders en vervolgens hun gezinnen. De laatste decennia zien we enerzijds een toename van de instroom van kwetsbare groepen in de kleine sociale huurwoningen in de van der Pekbuurt en anderzijds zijn in de Bloemenbuurt woningen verkocht.

De Volewijck als één wijk bestaat niet

De onderlinge verschillen tussen de (sub)buurten in de Volewijck zijn groot. Dat komt door de geschiedenis van de buurten, de aanwezige problematiek, de opgaven waar al langer of korter aan wordt gewerkt en door de verschillen in synergie. Om niet alleen gebruik te maken van ambtelijke analyses van de buurt hebben we 10 buurtbewoners gevraagd hun verhaal over de buurt te vertellen. Dat is terug te lezen in hoofdstuk 2.

Aansluiten en maatwerk

In deze principenota hebben we er voor gekozen om een integrale opgave van de wijk te beschrijven en deze omvat dan ook zowel een sociale als een fysieke analyse en opgave. De Volewijck is al langere tijd een van de wijken in de stad waar extra aandacht voor is. Op deze inspanningen wordt voortgebouwd en er worden accenten aangegeven op basis van analyse en kennis vanuit buurtbewoners en professionals.

Sociaal economische analyse en opgave (verkenning van kansen)

Kwetsbare huishoudens

De oude wijken in Oud Noord, waaronder de Van der Pekbuurt maar ook delen van de Heggerankweg en omgeving, hebben nog steeds te kampen met bewoners die in het dagelijks leven met zoveel problemen geconfronteerd worden dat de draaglast hun draagkracht (ver) te boven gaat. Een relatief groot aantal mensen ondervindt problemen op meerdere leefgebieden. Dit kan gepaard gaan met overlast voor de buurt, bijvoorbeeld van verwarde bewoners of door nachtelijke aanloop van bezoekers bij verslaafde bewoners die kampen met psychische problemen of beperkingen. Daarnaast is de ‘verborgen problematiek’ een groot zorgpunt. Door deze situatie wordt ook de draagkracht van de wijk op de proef gesteld. De aanpak kwetsbare huishoudens waar twee jaar geleden mee is gestart, wordt gecontinueerd. Daarbij werken we toe naar de overdracht van de ontwikkelde methodiek naar de toekomstige buurtteams. Daarnaast onderzoeken we hoe we deze aanpak kunnen voortzetten voor de zeer complexe vragen en hoe we de verbindingen kunnen maken met de aanpak weerbare jeugd en positief perspectief.

Armoede

In de wijk zien we veel armoede, zowel onder alleenstaanden maar ook bij gezinnen, zo groeit 1 op de 3 kinderen op in armoede. Daarnaast zien we veel gezondheidsproblemen zoals overgewicht en verslavingsproblematiek die ook vaak terug te voeren zijn op langdurige armoede, stress en een ongezonde leefstijl.

Jeugd

De forse sociaaleconomische problematiek vertaalt zich in beperktere kansen voor kinderen en jongeren. Veel kinderen groeien op in armoede, ouders zijn de Nederlandse taal niet machtig en veel gezinnen hebben met zoveel stress te kampen dat er weinig ruimte overblijft om kinderen de ondersteuning te bieden die nodig is. Samen met de scholen in de buurt zetten we in op het versterken van een veilige en stimulerende omgeving waar kinderen en jongeren gesteund en gezien worden. Naast samenwerking met de scholen wordt onderzocht hoe het vrijetijdsaanbod voor kinderen kan worden vergroot.
We gaan werken aan een integrale aanpak waarbij we onderscheid maken in het aanbod voor kinderen, tieners en jongeren. Specifieke aandachtspunten daarbinnen zijn: opgroeien in armoede en kwetsbare gezinnen, tegen gaan van crimineel gedrag en toeleiden naar werk.

Veiligheid

Door diverse incidenten in het afgelopen half jaar staat de veiligheid en leefbaarheid in de wijk onder druk. Jongerenoverlast steekt de kop op en professionals in de wijk constateren een toename en verharding van jeugd-criminaliteit. Deze ontwikkeling kunnen we deels verklaren door de komst van de metrohalte (o.a. drugshandel) maar ook hardnekkige overlast van een criminele groep 23- tot 30-jarigen in de Bloemenbuurt ligt hier aan ten grondslag. Daarnaast is er een verharding van de straatcultuur zichtbaar waartoe jongere tieners en kinderen zich aangetrokken voelen.

Opgave

- Het vergroten van de zelfredzaamheid van kwetsbare groepen. Onder andere door een intensieve aanpak kwetsbare huishoudens en het continueren van de aanpak van de taskforce tot het moment van overdracht in buurtteams.
- Het verkleinen van achterstanden bij de jeugd. Onder andere door het intensiveren van de ontwikkelingskansen van kinderen en jongeren gericht op hun weerbaarheid en ontwikkelingskansen in samenwerking met ouders,scholen en vrijetijdsaanbieders.
- Het versterken van de sociaaleconomische positie. Onder andere door maatwerk gericht op het vinden van werk.
- Het vergroten van de sociale veiligheid, onder andere door het verbeteren van de signaalfunctie van het netwerk van in de buurt.

Ongedeelde wijk

Tenslotte, stadsdeel Noord is samen met stadsdeel Oost, het snelst groeiende stadsdeel. De stedelijke ontwikkeling van Noord vindt midden in de stad plaats, versnipperd over geheel Noord én direct grenzend aan bestaande buurten. De stedelijke ontwikkeling biedt zowel kansen als de noodzaak tot samenhang in planvorming. Voor de Volewijck geldt dat er in de verdere uitwerking van planproducten op fysiek, economisch en sociaal terrein verbindingen worden gelegd met de aangrenzende plangebieden Buiksloterham en Klaprozenbuurt. Het gaat dan o.a. om werkgelegenheid, social return, woonwensen, woonruimteverdeling en openbare ruimte.

Daarnaast geldt dat er op een aantal beleidsterreinen (o.a.landschapskaart, mobiliteitsplan, sport, economie, cultuur) al planontwikkeling in gang gezet voor heel Noord: deze wordt nader afgestemd met de opgaven van de Volewijck. Ook kijken we naar de samenhang in tijd van de verschillende projecten om waar mogelijk werk met werk te maken én Noord gedurende de lange periode van ontwikkeling leefbaar en bereikbaar te houden.

Fysieke analyse en opgave (verkenning van kansen)

Wonen

De woningvoorraad in de wijk is eenzijdig (80% voornamelijk kleine sociale huurwoningen) en de woningvoorraad is in een aantal buurten sterk aan verbetering toe. De woningen in de Van Der Pekbuurt zijn eigendom van Ymere. Die heeft in het zuidelijk deel na de renovatie een klein gedeelte verkocht. In het noordelijke deel van de buurt wordt nu gewerkt aan renovatieplannen. In de Bloemenbuurt worden op dit moment plannen ontwikkeld voor het onderhoud van de woningen in de Heggerankweg en omgeving.

Voorzieningen

De Volewijck kent meerdere buurtkamers en buurtcentra die gerund worden door bewoners. Het aantal professionals dat ondersteuning biedt bij deze ontmoetingsplekken is beperkt. Het aanbod voor kinderen en jongeren is óf buiten de wijk te vinden óf fragmentarisch. De ontwikkelingen rond de Oranje Nassauschool als family-school zou hierin een bijdrage kunnen leveren. Net zoals de plannen om een huis van de wijk te bouwen op de grens van de Volewijck en Buiksloterham inclusief een cultuurpodium.

Buurteconomie

Het winkelcentrum Mosveld heeft een ruim gesorteerd aanbod voor dagelijkse boodschappen en vormt samen met de noordzijde van de Van der Pekstraat en de Hagedoornweg het winkelgebied van de wijken. De buurt kent nog enkele solitaire winkels en horecazaken. Vooral de Van der Pekstraat vraagt om extra inspanningen zodat er een goed functionerende winkelstraat van gemaakt kan worden. Daarom zetten we in op een betere verbinding met het Mosveld voor een sterkere buurteconomie.

Openbare ruimte, verkeer en groen

De openbare ruimte in de Volewijck is verouderd en aan vervanging en herinrichting toe. De bereikbaarheid in de wijk staat vaak onder druk en zorgt op meerdere plaatsen voor onveilige situaties. Het groen heeft een kwaliteitsimpuls nodig en de aansluiting met het water zoals bij de Ranonkelkade vraagt om passende ingrepen. In de wijk is weinig gelegenheid voor sport en spel en de aansluiting van het Noorderpark op de buurt kan beter door de Wingerdweg aan te pakken.

Inhoud

Voorwoord 5
Samenvatting 6

1. Inleiding 12
1.1 Plangebied Ontwikkelbuurt Volewijck 13
1.2 Historische ontwikkeling en ruimtelijke structuur 13
1.3 Aanleiding en kansen voor de Volewijck 17
1.4 Doel van de Verkenning van Kansen en leeswijzer 18

2. Lieverdjes zijn het niet 19

3. Sociaaleconomische analyse en opgave 24
3.1 Analyse sociaaleconomische opgaven 25
3.2 Maatregelen om sociale opgaven aan te pakken 29

4. Fysieke analyse en opgaven 34
4.1 Analyse fysieke opgave 35
4.2 Maatregelen om fysiek opgaven aan te pakken 39

5. Beleid 50

6. Krachtenveldanalyse en risicoverkenning 56
6.1 Krachtenveldanalyse 57
6.2 Risicoverkenning 57

7. Ontwikkelstrategie 58

8. Financiën 60

9. Participatie en communicatie 62
9.1 Wat hebben we gedaan 63
9.2 Wat gaan we doen 63
9.3 Communicatie 64

10. Planning en organisatie 66
10.1 Planning 67
10.2 Organisatie 67

11. Principebesluiten 68

12. Bijlagen 71

1. Inleiding

1.1 Plangebied Ontwikkelbuurt Volewijck

De Volewijck telt drie buurten: de Bloemenbuurt Noord, de Bloemenbuurt Zuid en de Van der Pekbuurt. De Bloemenbuurt Noord kent nog een subbuurt, namelijk Floradorp. Binnen de Van der Pekbuurt onderscheiden we ook twee subbuurten, namelijk Disteldorp en de Gentiaanbuurt. Het westelijk deel (het voormalige Florapark) van het Noorderpark rekenen we ook tot de Volewijck. Enkele delen van de Volewijck vallen ook onder andere lopende projecten (nr. 1 = Sixhaven en nr.2 = Klaprozenbuurt).

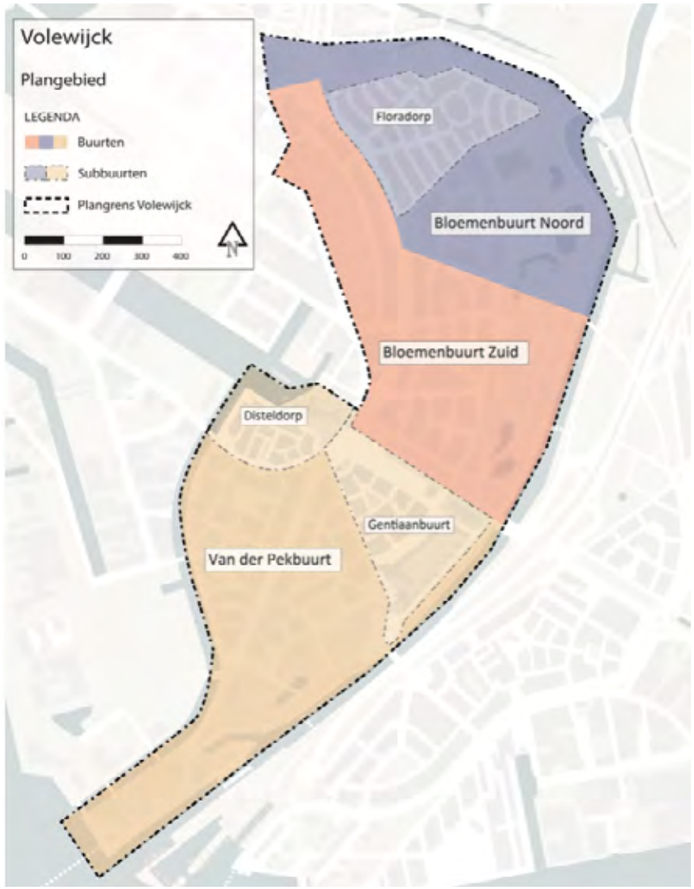

Kaart 1:
Plangebied de Volewijck

Bron: gemeente Amsterdam, Ruimte & Duurzaamheid

1.2 Historische ontwikkeling en ruimtelijke structuur

In de dertiende eeuw werd de Waterlandse Zeedijk aangelegd om het land te beschermen tegen de zee. De buitenlandtong in het IJ werd de Volewijck genoemd. Tot 1795 was hier het galgenveld. Daar werden veroordeelden na hun executie opgehangen ter afschrikking voor de rest van de stad.

Kaart 2:
Ontstaan van de Volewijck 1616

Bron: www.wilmkebreek.nl /index.php/wilmkebreek/ geschiedenis

Vanaf het eind van de negentiende eeuw vestigden zich hier industriële – en havengebonden bedrijven. In de jaren 1918-1940 kwamen vlak achter de Noordelijke IJ-oever de tuindorpen van Oud-Noord tot stand, waaronder de Volewijck met merendeels sociale huurwoningen bedoeld voor de haven-arbeiders en diverse groepen inwoners van het centrum. Vooruitlopend op de woningbouw wordt in 1910 het Volewijckspark aangelegd. Tien jaar later wordt gestart met het Florapark. Disteldorp wordt in 1918 als noodwoon-voorziening gebouwd. Eind jaren twintig worden de overige 'tuinstadbuur-ten' van de Volewijck opgeleverd: de Van der Pekbuurt, Bloemenbuurt en Floradorp.

Ze zijn ontworpen als stedenbouwkundige ensembles in laagbouw volgens de tuinstadgedachte: niet meer dan twee verdiepingen met een schuine kap erop. Het Mosveld, tussen de Van der Pekbuurt en de Bloemenbuurt, werd de centrale pleinruimte in de Volewijck. Hier was ook de accommodatie van de toenmalige (eredivisie) voetbalclub de Volewijckers.

Met de in 1958 verschenen aanvulling op het Algemeen Uitbreidingsplan uit 1935 wordt de basis gelegd voor de huidige stedenbouwkundige structuur van Amsterdam Noord. Deze structuur wordt gekenmerkt door een opbouw van loodrecht op het IJ staande groene voegen met daartussen met groen afgebakende woonbuurten. In het groen zijn de ontsluitingswegen zoals

de IJtunnel en de Nieuwe Leeuwarderweg (die nu het oorspronkelijke Volewijckspark en de Waterlandse Zeedijk doorsnijden) opgenomen. Op het tracé van het Johan van Hasseltkanaal werd in 1966 het Ziekenhuis Amster-dam-Noord (nu een hotel) gebouwd, gevolgd door de aanleg van de Johan van Hasseltweg in 1968 die de oorspronkelijke buurten nu doorsnijdt.
In 2015 begonnen we met de renovatie van de woningvoorraad binnen de bestaande stedenbouwkundige structuur. In 2014 zijn delen van Amsterdam Noord, waaronder de Volewijck, aangewezen tot Rijksbeschermd stads-gezicht. De Van der Pekstraat en het Mosplein zijn enkele jaren geleden heringericht. De dagmarkt op het Mosveld is in 2014 verplaatst naar de middenstrook van de Van der Pekstraat en aan het Mosveld is een winkel-centrum gekomen met woningen op de bovenverdiepingen. In de plint van de Van der Pekstraat hebben diverse nieuwe winkels en horecavestigingen zich genesteld.

In 2014 ontstond het Noorderpark door de samenvoeging van Florapark en Volewijckspark en in 2018 is de Noord-Zuidlijn gaan rijden. Door deze ont-wikkelingen en haar gunstige ligging nabij het centrum en centraal station, wordt de Volewijck steeds meer deel van het centrum van Amsterdam. Dat is ook te zien aan de snel stijgende grondprijzen. De Volewijck grenst aan voormalige haven- en bedrijventerreinen aan het IJ die transformeren naar gemengde stadsbuurten.

Dit zijn de wijken Overhoeks, Buiksloterham en de Klaprozenbuurt, nieuwe wijken waar divers gebouwd wordt. Er is meer koop en middenhuur dan gebruikelijk in de oude wijken in Noord en veel nieuwe mensen van buiten Noord en Amsterdam zullen hier een woning betrekken. Het is de vraag hoe de bewoners en ondernemers van de Volewijck kunnen meeprofiteren van deze nieuwe ontwikkelingen.

De Tuindorpen

De tuindorpen in Amsterdam Noord zijn rijksbeschermd stadsgezicht omdat ze een bijzonder en geslaagd onderdeel zijn van de volkshuisves-tingsgeschiedenis van Nederland. Ze kwamen tot stand als gevolg van de ambitieuze idealen van de gemeente Amsterdam om ook voor de gewone arbeider betaalbare eengezinshuizen met een tuin in een aantrekkelijke woonomgeving mogelijk te maken, als ware het de grachtengordel voor de gewone man. Met beperkte financiële middelen werd door samenwerkende architecten, corporaties, gemeenteapparaat en -bestuur een immense krachtinspanning geleverd die een serie even bescheiden als uitzonderlijke tuindorpen tot resultaat heeft gehad.

De gemeente besloot hiervoor in het eerste kwart van de 20ste eeuw de nieuw verworven grond ten noorden van het IJ en ter weerszijden van het Noordhollands Kanaal behalve voor (scheepsbouw)industrie ook geschikt te maken voor sociale woningbouw - destijds een nieuw fenomeen. Vooral de daadkracht van de eerste wethouder volkshuisvesting F.M. Wibaut, wethouder W. Vliegen van Publieke Werken en J.W.C. Tellegen die tot 1915 directeur was van Bouw en Woningtoezicht (BWT) en daarna burgemeester was, en A. Keppler aan het hoofd van de Gemeentelijke Woningdienst

(GWD) vormde een onmisbare factor. Keppler was een van de belangrijkste voorvechters van de moderne stedenbouwkundige beginselen en de motor achter de realisatie van de tuindorpen in Noord.

Zowel de stedenbouwkundige plannen voor de diverse deelgebieden als de architectonische ontwerpen zijn ontstaan in nauwe samenwerking met woningbouwverenigingen en sociaal geëngageerde en vooruitstrevende architecten als H.P. Berlage, B.T. Boeyinga, J.E. Van der Pek, J.H.W. Leliman en H.J.M Walenkamp. Amsterdam-Noord werd in de periode 1910-1940 tot in de kleinste details uitgewerkt als een uniek 'sociaal-democratisch' woongebied.

De woningbouw startte in 1909 in het zuiden van de Vogelbuurt. Later volgden de Van der Pekbuurt (ca. 1918-1926), de rest van de Vogelbuurt (1920-1930), Tuindorp Oostzaan (in twee fases 1921-1924 en 1935-1938), de Bloemenbuurt (1928-1931), Tuindorp Nieuwendam (1927-1930) en Tuindorp Buiksloot (1930-1932). De nieuwe woonbuurten kregen allerlei geplande voorzieningen, zo als scholen, winkels, politieposten, verenigingsgebouwen, een openbare leeszaal, badhuizen, en ook een zwembad (Obelt, tot 1926), de Noorderbegraafplaats, en een kerk aan het Zwanenplein (overige kerken waren particuliere initiatieven).

Als groenvoorziening kwamen er drie parken, te weten het Vliegenbos, het Volewijks- en het Florapark. Het resultaat bestaat uit een reeks tuindorpen waarvan de stedenbouwkundige opzet, inrichting van de openbare ruimte, beplanting en het bebouwingskarakter op uitgekiende wijze op elkaar afgestemd zijn.

Ze worden in grote mate gekenmerkt door een kleinschalig en schilderachtig effect, met gebogen of verspringende gevelwanden, verschillen in bouwhoogten, het bijzondere daklandschap, geknikte of gekromde straten, poortvormige doorgangen en besloten straatjes en groene hoven. De overgang tussen de openbare en privé buitenruimten loopt subtiel in elkaar over, bouwblokken worden opengeknipt en het zicht op de (semi)privé binnenterreinen speelt nadrukkelijk mee in het totale concept.

1.3 Aanleiding en kansen voor de Volewijck

De Volewijck blijft op sociaaleconomisch vlak achter bij de rest van de stad. Het staat te boek als een van de meest kwetsbare buurten in Amsterdam. Dat komt omdat de Volewijck een bevolking heeft waarvan een bovengemiddeld deel langdurig in armoede leeft en waar gezondheids - en psychische problemen een grote druk op bewoners en de buurten leggen. Kinderen en jongeren krijgen niet altijd de steun die ze nodig hebben en bij een deel van de bevolking leeft het idee dat ze er niet meer toe doen. Veel straten en pleinen in de Volewijck zijn in slechte staat en aan vervanging of herinrichting toe. Vergeleken bij de investeringen in omliggende projectgebieden geeft onder meer dit verschil bewoners het gevoel aan hun lot over gelaten te worden. Ook is een aanzienlijk deel van de woningen in vooral de Van der Pekbuurt en de Bloemenbuurt-Noord in slechte staat en dringend aan renovatie toe.

Er liggen ook kansen in de Volewijck waar de bewoners van de Volewijck van kunnen meeprofiteren. De woningvoorraad bestaat momenteel voornamelijk uit relatief kleinere sociale huurwoningen. Door het renoveren en aanpassen van de woningen kan de woningvoorraad diverser worden. Daarnaast is er ruimte in de buurt om woningen bij te bouwen. Renovatie en bijbouwen bieden mogelijkheden voor woningzoekenden uit de buurt. Denk aan jongeren uit Floradorp die op zichzelf willen wonen of ouderen uit de Bloemenbuurt die in een kleinere en aangepaste woning willen wonen.

Bovendien wordt de Volewijck omringd door gebieden waar de komende tijd veel woningen worden gebouwd. In de vorige paragraaf noemden we ze al: Overhoeks, de Klaprozenbuurt en de Buiksloterham. De uitdaging is om de Volewijck de aankomende jaren zo goed mogelijk te laten aansluiten en te laten meeprofiteren van deze omliggende gebieden. Ook in de (concept) investeringsnota's voor Buiksloterham en Klaprozenbuurt zijn hiervoor uitgangspunten opgenomen. Er zijn uiteenlopende manieren om de bewoners van de Volewijck ook te laten profiteren van de ontwikkelingen in de omliggende gebieden.

Bijvoorbeeld door het realiseren van woningen voor woningzoekende uit de Volewijck, zorgen voor de benodigde sociale voorzieningen in de Volewijck en het benutten van kansen voor goede fysieke, economische en sociale verbindingen tussen de nieuwe wijken en de Volewijck. Het is belangrijk dat er geen harde scheidslijnen zijn tussen oude en nieuwe buurten en er een echte ongedeelde wijk komt.

Al deze opgaven en kansen hebben ertoe geleid dat het college van B&W de Volewijck in november 2017 heeft aangewezen als ontwikkelbuurt.

1.4 Doel van de Verkenning van Kansen en leeswijzer

Deze principenota verkent de opgaven en kansen in de Volewijck, hoe haar potenties optimaal kunnen worden benut en hoe de sociaaleconomische achterstand van deze buurt en haar inwoners kan worden ingelopen. Met deze Verkenning van Kansen leggen we strategische keuzes voor aan het college van B&W. Het principebesluit dat op basis van deze verkenning tot stand komt, is de eerste stap in de planvorming en bestuurlijke besluitvorming.

De nota start met een verhaal van de buurt, opgeschreven op basis van gesprekken met een groep bewoners met verschillende achtergronden. Het geeft goed weer waar de problemen zitten en doet ook een appèl op de gemeente om bij het verder uitwerken van plannen voor de Volewijck de diversiteit en geschiedenis van de wijk niet uit het oog te verliezen.

In de volgende hoofdstukken behandelen we de sociale – en fysieke opgaven, evenals de opgaven voor de buurteconomie. Ook lichten we toe hoe we bewoners en ondernemers hebben betrokken bij het opstellen van deze nota.

2. Lieverdjes zijn het niet

Bewoners vertellen het verhaal van de Volewijck in Amsterdam Noord.

Verzameld en geschreven door Chris Keulemans, februari 2020

‘We leven in een gesegregeerde wereld. En de scheiding loopt niet langs etnische lijnen, maar langs inkomen’, zegt Jamal, student planologie. Iedereen knikt. Sonja telt in haar blok van veertig woningen nog maar tien oorspronkelijke bewoners. De anderen zijn statushouders of hoogopgeleide tweeverdieners. Patrick ziet het verschil bij hem in de Dotterbloemstraat: een echtpaar dat er al veertig jaar woont, betaalt een huur van 320 euro, het nieuwe stel verderop betaalt 950 euro in de vrije sector. Daarnaast staat een huis te koop voor 4,5 ton en zijn nieuwe Somalische buurvrouw kreeg een woning voor 600 euro per maand.

”Nieuwe Noorderlingen doen wel mee met participatie-avonden, maar laten hun kinderen niet met ons spelen.”

Jamal, student planologie

Vroeger ‘kon’ je iedereen, zegt het gezelschap rond de tafel. Tegenwoordig gaan mensen alleen met hun eigen kringetje om. Patrick ziet er kwade opzet in: ‘De gemeente stuurt aan op het vervangen van oorspronkelijke Amsterdammers.’ En statushouder Mahmoud heeft vanuit een totaal andere achtergrond last van precies hetzelfde: ‘In Syrië voedde de hele familie, inclusief ooms en tantes, de kinderen op. Maar het Nederlandse asielbeleid wil niet teveel mensen uit één land op dezelfde plek. We worden over het hele land verspreid. Ik heb twaalf familieleden in Nederland: één in elke provincie.’ Je moet je eigen kring om je heen bouwen, zegt Sonja. Niet alleen met je familie, ook met je buren. Dan kan iedereen elkaars kinderen in de gaten houden. Zo doen we dat hier. De Volewijck is niet één buurt. Daar is iedereen het over eens als we twee avonden bij elkaar zitten, nog voor de anderhalve meter samenleving, eerst in Buurthuis Van der Pek, daarna in Buurtkamer Bloemenbuurt.

Vroeger heette de Bloemenbuurt de rijke buurt. Floradorp was er voor de asocialen en de Van der Pekbuurt voor de ambtenaren. En dan had je nog het verschil tussen de katholieken, de protestanten en de socialisten, allemaal met hun eigen winkels en verenigingen. Plus de communisten natuurlijk. Dat soort onderscheid bestaat niet meer. Maar het hele gezelschap benadrukt dat de problemen en de oplossingen per buurt verschillen, per straat zelfs, en dat de gemeente dus niet de fout moet maken ze allemaal over één kam te scheren. Bestuurders en ambtenaren zouden dat beter kunnen zien door meer in de buurt rond te lopen, hier te wonen, te leren van het verleden en vast te houden aan een visie voor de lange termijn, in plaats van elke vier jaar opnieuw te beginnen.

De negen mensen rond de tafel zijn in alles verschillend. Wat ze gemeen hebben: dat ze hun buurt door en door kennen, er alles uithalen wat erin zit en kankeren op z’n Amsterdams. Juist omdat ze zo van hun buurt houden is het nooit helemaal goed. Tuurlijk gaan ze wel eens uit op het Rembrandtplein of wandelen in ‘t Twiske, maar voor de rest brengen ze mooie dagen en vrije avonden door in het Noorderpark, aan het pierenbadje bij IJskoud de Beste, in de speeltuin Bloemenkwartier, bij de Ethiopiër aan de Papaverweg of Royalvis aan de Van der Pekstraat, bij FC Hyena of de Euroscoop, op

het eigen balkon of bij de buren in de voortuin. Ze doen boodschappen bij de Appie, de Dirk, de Jumbo en de Lidl in de Banne. Ze speuren naar koopjes op de markt en halen soms hun eten bij de voedselbank. Ze houden van zelfstandige zaken als Kaddour, Tuyp, Burger, Wasserette de Roos en Kims Broodjes, maar komen er niet zo vaak als ze zouden willen. En de buurten om de hoek? In de Banne komen ze nog wel eens, voor het winkelcentrum en familiebezoek. In Buiksloterham alleen voor de Gamma en de Praxis. En in Overhoeks maar heel af en toe, om er een beetje doorheen te rijden.

Allemaal maken ze gebruik van de nieuwe metro. En met plezier. Alleen heeft die ook, aan beide kanten van de spoorlijn, een nieuw probleem meegebracht. Of eigenlijk: een oud probleem dat weer helemaal terug is. Jongerencriminaliteit. Een nieuwe generatie dealers en dealertjes. Met messen op zak. Jongens, nooit meisjes, die worden gebeld voor wiet of pillen. Met de metro zijn de klanten er zo. Of de jongens rijden zelf de stad in, verkopen het spul aan ‘die studenten’ en even later zijn ze weer thuis.

Van de week kreeg een jongen een mes in zijn rug. Het geweld wordt steeds grover. Kwestie van tijd voordat er iemand wordt neergestoken in de donkere fietstunnel bij de metro. Vroeger eigenden ze zich de hele straat toe. Je zag ze meteen. Nu gaat het slimmer. Ze hebben een business plan en doen hun best om niet op te vallen. Doodnormale jongens, vaak uit gebroken gezinnen. Jongetjes van tien worden al geronseld op het schoolplein. Een nieuw soort sociale controle: wie niet meedoet ligt eruit. Bij de metro stelen ze fietsen, die ze voor een tientje aanbieden bij het buurthuis. Of scooters. Het is gemakkelijk geld. Waar vaak de hele familie van moet leven. Het gebeurt met de beste bedoelingen, vinden ze zelf.

”De gemeente stuurt aan op het vervangen van oorspronkelijke Amsterdammers.”

Patrick, stichting Flora 4 Life

Wat doe je ertegen? Een van die dealers woont bij je in de straat. Iedereen kent hem, de woningbouw ook. Soms zit hij even vast of hij is weer drie maanden in Egypte. Zeg je er iets van, dan komen ze verhaal halen. Jongetjes van tien lachen de wijkagent uit: mij pak je toch niet. Als je nog bij die jongens in de klas hebt gezeten of samen hebt gevoetbald, dan begin je er maar niet over. Anders ben je geen vrienden meer. Jongerenwerkers hebben er geen greep op. Dock probeert hooguit te voorkomen dat iemand verkeerde keuzes maakt. Streetcornerwork is de enige die ’s nachts nog wel eens controleert.

In Floradorp diende een groep mannen een plan in voor het buurtbudget. Tegen een lichte vergoeding zouden ze zelf, in gele hesjes, gaan patrouilleren rond de metrohalte. Eerst even ‘praten’ met de jongens en ze daarna pas afleveren bij het politiebureau. Het plan werd niet in behandeling genomen. Maar het kan natuurlijk ook zonder subsidie.

Dat buurtbudget is trouwens een mooie spiegel voor de relatie tussen buurt en gemeente. Natuurlijk is het fantastisch, 250.000 euro voor Bloemenbuurt Noord. De opzet klinkt goed en democratisch: ‘Om bewoners meer zeggenschap te geven en omdat zij vaak zelf de beste ideeën hebben voor hun buurt, heeft de gemeente 250.000 euro beschikbaar gesteld als buurtbudget. Bewoners en organisaties konden plannen indienen die bijdragen aan het verbeteren van de buurt.’ Geen andere buurt haalde zoveel ideeën op: ruim 200.

”Er is een nieuwe generatie dealers. Het geweld wordt steeds grover.”

Mohamed, student bestuurskunde

Maar: de buurtbewoners bepaalden onder welk thema elk idee kwam te vallen, en als jouw idee niet onder de drie populairste thema’s viel kon er niet op worden gestemd. En: in de uitvoering van de plannen zie je al het verschil tussen de vrijwilligers van de oude stempel en de zzp’ers van nu. Allebei hebben ze plannen die goed zijn voor de buurt. Maar de zzp’ers nemen hun dagtarief op in de begroting. De vrijwilligers doen hun werk, nou ja, vrijwillig.

Dat kan allemaal gebeuren. Zet een grote pot met geld in het midden en er ontstaat altijd gelazer. Maar het buurtbudget is echt een spiegel. Het brengt twee hardnekkige eigenschappen aan het licht, van de buurt en van de gemeente. En die zijn belangrijk bij het opstellen van de principenota. Hier komen ze:

Deze buurt gelooft vanouds dat de overheid haar niet serieus neemt. Daar zit een geschiedenis van honderd jaar gettovorming, verwaarlozing en betutteling achter. En dus is hier een mentaliteit ontstaan van: als niemand voor ons zorgt, dan zorgen wij wel voor onszelf. Alleen al hier aan tafel zitten vijf mensen – Celeste, Linda, Sonja, Patrick en Abdel – die voor niks of heel weinig medebuurtbewoners helpen ‘die in de verdommenis zitten.’ Die hele geschiedenis zorgt ervoor dat hier misschien wel de lastigste Amsterdammers wonen van allemaal. Geen wonder dat ambtenaren en bestuurders er zo schichtig mee omgaan. Lieverdjes zijn het niet. Het zal nog even duren voordat ze hun wantrouwen tegen instituties opzij kunnen zetten.

En dan helpt het niet als de gemeente, zelfs onder de nieuwe vlag van democratisering, volhardt in schijnbewegingen. Burgerinitiatieven toejuichen, maar niet de regie loslaten. Plannen steunen die tijdelijk zijn, nooit duurzaam. ‘Waarom geven we dat buurtbudget niet uit aan vergoedingen voor mensen uit de buurt die straten en tuinen opknappen, die hun bejaarde buren verzorgen, die de boel schoonhouden en beheren?’ vraagt cultureel antropoloog Linda uit de Bloemenbuurt zich af. ‘Vijftig mensen elk 5.000 euro per jaar, dan heb je het heel goed besteed.’ Die voorliefde voor tijdelijkheid verraadt een angst voor structurele verandering.

En dat er iets moet veranderen is zeker. Nu houden Jamal en Mohamed hun broertjes en neefjes van de straat, zorgt Celeste voor schone vuilnisbakken en stoepen, mag Mahmoud komen koken bij Sonja in de Buurtkamer, knapt Patrick de ene na de andere tuin op in Floradorp, zorgt Charlotte ervoor dat mensen uit de buurt welkom zijn in de Tolhuistuin, onderhoudt Linda een netwerkje van ziekenbezoekers en houdt Abdel het buurthuis draaiende. Oudjes en kwetsbare buurtgenoten worden steeds afhankelijker van zulke buren. Maar als zij ermee kappen of toch maar verhuizen, dan valt de buurt uit elkaar.

”Ik woon hier al sinds 1994. Maar het asociale gedrag van mensen wordt zo erg dat ik erover denk om te vertrekken.”

Celeste, vrijwilliger Greenteam

”Ik zit nu op Nederlandse taalles, als enige Hollander in de klas, om die moeilijke woorden van de gemeente te leren begrijpen.”

Sonja, Buurtkamer Bloemenbuurt

”Er gaat iets mis met die kinderen. Vaak zijn hun ouders gescheiden. Ze kennen elkaar van school en beïnvloeden elkaar.”

Abdel, beheerder Buurthuis Van der Pek

”Veel goede initiatieven vinden elkaar niet meer na het verdwijnen van ilovenoord en de Echo. Die ambassadeurs verdienen een redactie die alles in kaart brengt en koppelt, met een fondsenwerver ernaast.”

Charlotte, programmeur Tolhuistuin

”Bij mooi weer zit ik in het Noorderpark, op het laatste bankje voor het zwembad. Om in gesprek te komen met mensen.”

Mahmoud, statushouder

”Mijn buurvrouw is ziek. Maar ik ben geen familie en dus voor de instanties geen formele contactpersoon. Terwijl de kracht van onze relatie juist dat informele is.”

Linda, cultureel antropoloog

3. Sociaaleconomische analyse en opgave

De Volewijck telt op dit moment een kleine 10.000 inwoners. In de Volewijck wonen vergeleken met het gemiddelde van Noord, veel alleenstaanden (51%) en weinig ouderen (12%). Dit komt vooral door de bevolkingssamenstelling van de Van der Pekbuurt. In de beide Bloemenbuurten wonen juist meer ouderen dan gemiddeld in Noord en Amsterdam. Verder kent de Volewijck een relatief hoog percentage éénoudergezinnen. Net als in heel Noord en Amsterdam stijgt het aantal bewoners met een westerse migratieachtergrond. Het aandeel bewoners met een niet-westerse migratieachtergrond ligt in de Volewijck met 40% hoger dan gemiddeld in Noord en Amsterdam.

3.1 Analyse sociaaleconomische opgaven

Armoede

De Volewijck kent een relatief grote sociaaleconomische problematiek. Drie op de tien huishoudens leven van een minimuminkomen en één op de drie jongeren groeit op in een minimahuishouden. Er is sprake van een relatief hoog percentage bijstandsontvangers (12,6% in 2019) en inwoners met een arbeidsongeschiktheidsuitkering (9% in 2018). Ook komt onder bewoners van de Volewijck vaker schuldenproblematiek voor dan gemiddeld in Noord en Amsterdam. De sociale problematiek bevindt zich vooral in de Van der Pekbuurt en in een deel van de Bloemenbuurt Noord (Floradorp en Heggerankweg en omgeving). Dit beeld is de laatste jaren in het bijzonder in de Bloemenbuurt Zuid veranderd. Dat komt omdat woningcorporaties daar woningen hebben verkocht en er meer kapitaalkrachtige nieuwe stedelingen zijn gaan wonen. Hierdoor zijn de cijfers, vooral op sociaaleconomisch vlak, iets verbeterd.

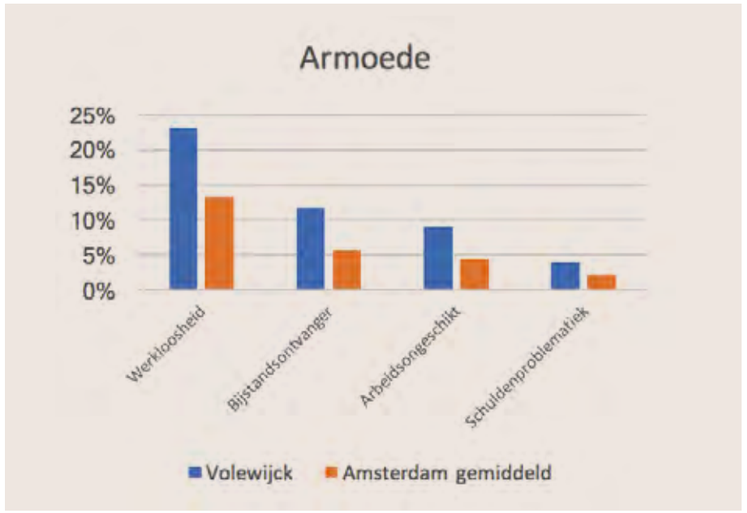

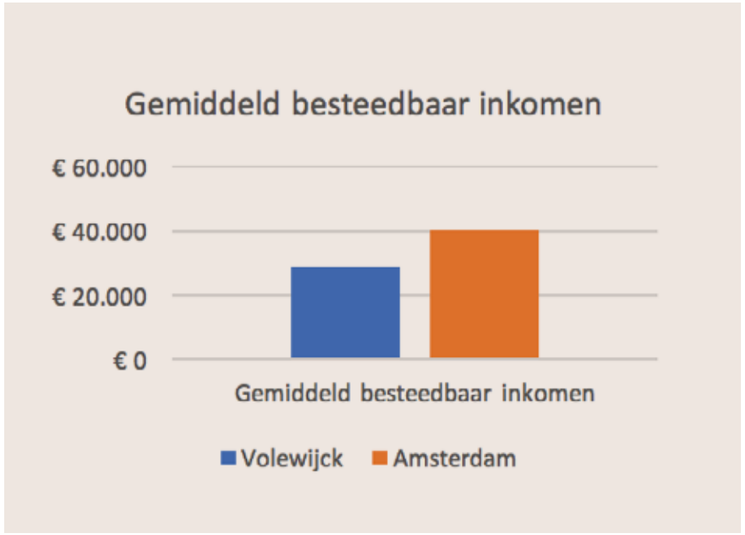

Maar met de 'oud-Volewijckers' gaat het nog niet veel beter of misschien zelfs slechter. Het gemiddeld besteedbare huishoudinkomen in de Volewijck was in 2017 met 28.100 euro lager dan dat van Noord (34.500 euro) en Amsterdam (39.000 euro). Tussen 2015 en 2017 is het gemiddeld besteedbare huishoudinkomen van de Volewijck wel sneller gegroeid dan gemiddeld in Noord en Amsterdam.

Gezondheid en kwetsbaarheid

Sociaaleconomische factoren hangen vaak samen met gezondheid en welzijn. Het aantal inwoners dat zijn gezondheid (zeer) goed beoordeeld is in de Volewijck met 66% (2016) dan ook lager dan in Noord (71%) en Amsterdam (76%). Ook hebben bewoners van de Volewijck vaker ernstige psychische klachten (12% in 2016) dan gemiddeld in Noord (7%) en Amsterdam (8%). In de Volewijck komt daarnaast meer eenzaamheid voor dan gemiddeld in Noord en Amsterdam: 17% (2016) van de bewoners van de Volewijck is (zeer) ernstig eenzaam tegenover 15% in Noord en 13% in Amsterdam.

Tot slot heeft de helft van de bevolking van de Volewijck overgewicht/obesitas (2016). Dit komt overeen met het gemiddelde van Noord en is hoger dan het aandeel bewoners met overgewicht/obesitas in Amsterdam (40%). Het aandeel bewoners dat aangeeft weinig regie over zijn eigen leven te ervaren is in de Volewijck met 15% (2016) groter dan gemiddeld in Noord (13%) en Amsterdam (10%). Naar schatting is een relatief groot deel van de bevolking in de Volewijck laaggeletterd en/of licht verstandelijk beperkt. Gemiddeld in Amsterdam wordt dit percentage geschat op 20% (2018), in Bloemenbuurt Noord op 29%, in Bloemenbuurt Zuid op 31% en in de Van der Pekbuurt op 37%. De Volewijck heeft daarnaast het hoogste percentage instroom van kwetsbare huishoudens van heel Amsterdam: in de periode 2016-2018 is 3,8% van de woningvoorraad toegewezen aan kwetsbare doelgroepen, tegen 1,2% gemiddeld in Amsterdam. De buurt is dus al kwetsbaar en wordt dat met deze instroom nog meer.

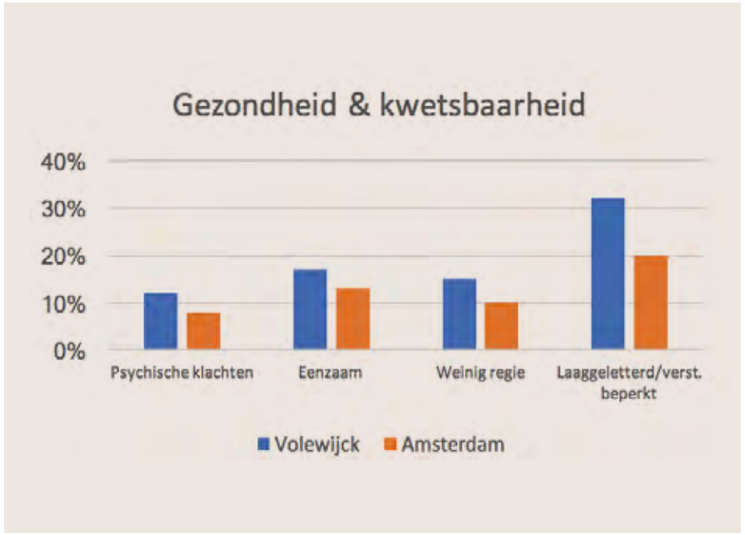

Jeugd en Jongeren

Eén op de drie kinderen tot en met 17 jaar groeit op in een minimum huishouden. Dat ligt ver boven het stedelijke gemiddelde van 18%. Het aandeel laagopgeleide schoolverlaters (17-22) is relatief hoog: 14,8% (2019). Ter vergelijking: het gemiddelde van Noord is 11,7% en van Amsterdam is 9%. In de Volewijck zijn ouders van basisschoolleerlingen vaker laagopgeleid dan gemiddeld in Amsterdam: 25% (2018) tegenover 23% in Noord en 20% in Amsterdam. Wat betreft de Cito-toets scoren kinderen uit de Volewijck lager (533 in 2018) dan de gemiddelde Amsterdamse Cito-score (535). Een aanzienlijk deel van de kinderen in de wijk groeit op in achterstand. Zij lopen de kans dat ze niet al hun potenties kunnen ontwikkelen.

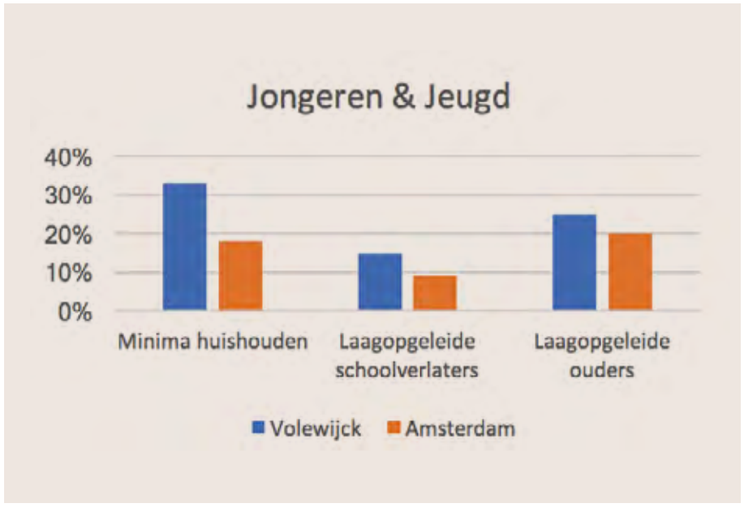

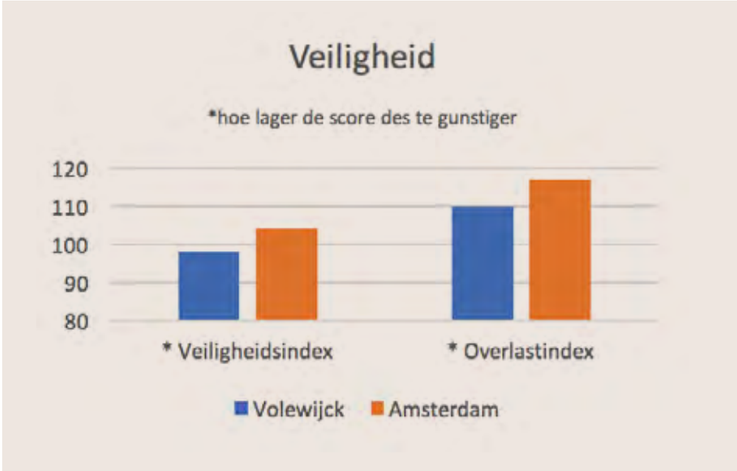

Veiligheid
In de Volewijck is de criminaliteit tussen 2014 en 2017 gedaald. Ook de overlast is gedaald en het gevoel van sociale veiligheid is verbeterd. De veiligheidsindex in de Volewijck is de laatste jaren verbeterd maar nog wel ongunstig ten opzichte het gemiddelde van Noord (100 in 2018 versus 94 in Noord). De overlastindex is 110 (2018) en is gunstig ten opzichte van 117 in Amsterdam. De jongerenoverlast is gedaald naar 9% (2018) vergeleken met 10% in Amsterdam en is de laatste jaren verplaatst van de Van der Pekbuurt naar de Bloemenbuurt. Ondanks deze positieve trends in de statistieken blijft veiligheid en overlast een belangrijk aandachtspunt. Professionals werkzaam in de wijk melden dat er vaak sprake is van overlast door de multi-problematiek achter de voordeur en de huisvesting van veel kwetsbare huishoudens in de wijk. Ook komt huiselijk geweld, drugsmisbruik en brandonveilige situaties door verzameldrang vaak voor. Door de lage meldingsbereidheid zien we dit niet goed terug in de statistieken.
Het is daarom goed te realiseren dat de objectieve cijfers een vertekeing geven van de daadwerkelijke veiligheidsproblemen in de wijk. Vooral de zachte informatie gekregen vanuit informele gesprekken met bewoners laat vaak een ander beeld zien dan de statistiek.
De sociaaleconomische achterstand in de wijk heeft gevolgen voor de jeugd. Het kan leiden tot een beperkt toekomstperspectief en een verhoogd risico om te vervallen in criminele activiteiten. Zo is de Bloemenbuurt bekend met langdurige en hardnekkige problematiek op het gebied van (geluids)overlast en criminele activiteiten van jongeren. Sommige jongeren proberen zonder opleiding, werk of inkomen simpel aan geld te komen door het op straat verhandelen van drugs.

Voorzieningen
Ondanks de flinke sociale problematiek heeft de Volewijck geen eigen Huis van de Wijk en zien we minder structurele aanwezigheid van professionals in de wijk. De zogenoemde preventieve waakvlamfunctie, zoals deze in het laatste Aedesrapport 'Veerkrachtige Wijken' wordt omschreven, wordt node gemist. Het Huis de Meeuw bedient vooral de Vogelbuurt, een buurt met ook veel sociale problematiek. De Volewijck kent wel meerdere ruimtes met een buurtfunctie zoals het buurthuis Van der Pek, buurtkamer Heliotroop, de Kluzzfabriek (specifiek voor jongeren) en het Anker. Ook het Antoniushuis biedt ruimte aan de buurt. Deze liggen verspreid over de wijk en worden soms door buurtbewoners beheerd en geprogrammeerd.

3.2 Maatregelen om sociaaleconomische opgaven aan te pakken

Volewijckers zijn trost op hun buurtje, op de geschiedenis van hun buurt, op hun contacten, netwerken en hun betrokkenheid. Ondanks alle problemen die onderkent worden, willen de meeste mensen niet weg maar wel dat het beter moet gaan. Beter met de mensen, beter met de buurt. En veel bewoners willen hun steentje daar aan bijdragen. Laat dat de basis zijn van de opgave die we beschrijven en de aanpak die ons voor ogen staat.

Om de problemen in de Volewijck aan te pakken en bewoners perspectief te bieden, zetten we in op de volgende vier thema's: kwetsbare huishoudens, weerbare jongeren, goede netwerken van professionals en niet professionals in de wijk en ongedeelde wijk. Daar waar het nodig is zoeken we naar nieuwe of andere initiatieven daar waar uitbreiding of aanpassingen meer op hun plaats zijn zetten we in op deze koers. Dit laatste betekent dat we voorstellen om nieuwe (lopende) projecten en initiatieven te versterken of uit te breiden, meer in te zetten op goede samenhang en integraliteit tussen de projecten en initiatieven en op zoek te gaan naar samenwerkingsverbanden tussen én met de formele en informele partners in de wijk. Hierin wordt voortgebouwd op het bestaande netwerk van maatschappelijke organisaties en bewonersnetwerken die al actief zijn in de wijk.

3.2.1 Intensieve aanpak kwetsbare huishoudens

Via complexgerichte aanpakken bereiken de gemeente en woningcorporatie Ymere veel bewoners in de Van der Pekbuurt. Onder hen zijn bewoners met uiteenlopende problemen op het gebied van o.a. armoede, verslaving, GGZ-problematiek, eenzaamheid, zorg of (dreigende) overlast. Vaak signaleren we daarbij ook dat de bewoners niet de hulp krijgen die ze nodig hebben: er is sprake van zorgmijding, gebrekkige coördinatie bij multi-problematiek en symptoombestrijding in plaats van het aanpakken van de onderliggende sociale problematiek.

Daarom wordt de complexgerichte aanpak geïntensiveerd en uitgebreid naar andere buurten in de Volewijck. Per casus bepalen we met alle zorgverleners en betrokken instanties wat het beste hulptraject moet zijn en dat wordt opgestart en gemonitord op het beoogde effect. Daarmee voorkomen we dat instanties langs elkaar heen werken, niet effectief zijn of dat er teveel terugval is. We dienen daarmee twee doelen: het duurzaam en effectief aanpakken van de sociale problematiek en het voorkomen van overlastsituaties.

Deze manier van werken vraagt van alle partijen extra inzet en alertheid en is daarmee een voorbeeld voor de verdere doorontwikkeling van het sociaal domein in de vorm van buurtteams. Vooralsnog is de inschatting dat door de hardnekkige problematiek en de noodzaak om te blijven monitoren, de complexgerichte aanpak niet volledig kan worden overgenomen door de buurtteams. We zoeken daarom naar een passende manier om deze te borgen binnen het sociaal domein.
Naast het oplossen van sociaal – en/of emotionele problemen in een gezin, is het ook belangrijk om te zorgen voor zinnige dagbesteding en toeleiding naar betaald werk. In Oud-Noord worden daarom in bewoners met een participatiewet-uitkering uitgenodigd voor een gesprek over hun kansen op werk. Zij worden begeleid door een gemeentelijk multidisciplinair team, bestaande uit klantmanagers Activering, Werk en Re-integratie en Koers naar Werk, en jobcoaches en jobhunters. De caseload van klantmanagers neemt hierdoor af. Deze individuele aanpak is vooral gericht op uitstroom naar werk. Bewoners voor wie werk nog een stap te ver is, worden individueel begeleid naar zorg of participatie.

3.2.2 Weerbare jongeren

Een fijn thuis is een belangrijke basis voor goede schoolresultaten en gewenst sociaal gedrag. Dit is niet voor iedereen vanzelfsprekend. In de Volewijck groeien jongeren vaak op in een kwetsbare thuissituatie. Om hun ontwikkelingskansen te vergroten, moeten we ervoor zorgen dat de situatie thuis minder kwetsbaar is. De maatregelen intensieve aanpak kwetsbare huishoudens en meer professionals in de wijk, moeten niet alleen de omstandigheden van de volwassenen in de wijk verbeteren, maar ook bijdragen aan een stabiele en rustige thuissituatie voor de betrokken kinderen en jongvolwassenen. We zetten in het bijzonder in op het voorkomen van onveilige situaties zoals huiselijk geweld en kindermishandeling. Een veilige en stabiele thuissituatie is niet af te dwingen, maar sociale steun kan er wel voor zorgen dat de schade beperkt blijft. Om sociale steun te kunnen geven, is het belangrijk dat mensen elkaar zien en horen en dat er een netwerk is. Daarom moeten we ervoor zorgen dat mensen in een buurt, wijk en woonblok elkaar ontmoeten, leren kennen, zien en horen waardoor zij in staat zijn om elkaar sociale steun te geven.

Daarnaast is het belangrijk dat de scholen in de Volewijck hun positie versterken en dat die de kinderen een veilige omgeving kunnen bieden waarin ze gestimuleerd worden zich te ontwikkelen, zowel op het gebied van het curriculum als in zelfontplooiing, weerbaarheid en talentontwikkeling. De Oranje-Nassauschool is aangewezen als family-school (school als buurtgemeenschap). In dit concept werken de school, ouders en sociale partners samen om kinderen beter te ondersteunen. Hoewel op termijn de klimop en de rosa naar buiten de wijk verhuizen, zal voor de komende jaren gewerkt moeten worden aan een integrale aanpak waarin gezinnen (ouders en kinderen) de ondersteuning krijgen die passend is om veilig op te kunnen groeien.

Wat betreft de huisvesting van scholen zijn aanpassingen of verplaatsingen dringend gewenst. De PO-schoolpanden van de Klimop en de Rosaschool zijn verouderd of niet meer passend, bijvoorbeeld omdat ze te dicht bij een drukke weg staan. Een van de PO-scholen kan in de toekomst verplaatst worden naar de nieuw te ontwikkelen wijken in de Buiksloterham en Klaprozenbuurt.

In de Volewijck komt ook vervangende nieuwbouw en uitbreiding van een PO-school. Daarnaast is de bestaande VO-school (Nieuwe HAVO) toe aan vervanging en is er ruimte voor toevoeging van woningen. De gymzalen van de VO- en PO-scholen worden bij elkaar gevoegd en opgewaardeerd tot een sporthal voor de buurt. Mogelijkheden voor ontwikkeling in de groenstrook door bv. extra sport en spelmogelijkheden toe te voegen moeten nader worden onderzocht.

Jeugd en veiligheid

Ook op straat is meer aandacht voor kinderen en jongeren nodig. Professionals die in de Volewijck werken, geven aan dat er een negatieve straatcultuur heerst. De oudere groep beïnvloedt de jongere groep negatief en de jeugd vertoont op steeds jongere leeftijd afwijkend en crimineel gedrag. Daarnaast ontbreken positieve en zichtbare rolmodellen voor jongeren. We moeten kinderen en tieners een ander perspectief bieden. De focus ligt nu op het opstellen van een integrale gebiedsgerichte visie op de Volewijck i.c. Bloemenbuurt en de Van der Pekbuurt. Dat vraagt om een samenhangende aanpak waarbij we samen optrekken met alle partners (binnen en buiten de sociale basis) in de wijk die werken met jeugd zoals het Ouder- en Kindteam en de scholen. Daarbij willen we in dialoog met de jongeren en ouders over hun leven en hun toekomstperspectief werken aan een passend aanbod in een veilige en leefbare wijk.

3.2.3 Meer professionals in de wijk

In de Volewijck liggen verspreid over de wijk een kleinschalig buurthuis en een aantal buurtkamers. Ze worden beheerd en geprogrammeerd door buurtbewoners en zijn daarmee laagdrempelig voor anderen, hoewel we ook zien dat met name kwetsbare bewoners schromen om een onbekende plek binnen te stappen.

De bewoners komen hier voor sociale activiteiten. Er zijn niet veel professionele organisaties in de buurtkamers actief, terwijl het toch een goede plek is om kwetsbare bewoners te vinden. Vaak werken de professionals vanuit het Huis van de Wijk de Meeuw in de Vogelbuurt of hebben een eigen kantoor (Doras). Bewoners geven aan dat beide locaties te ver weg zijn en er een mismatch is tussen zorgaanbod en zorgvraag.

De opgave is om de buurtkamers ook in te zetten als vindplekken voor outreachende professionals zodat zij kwetsbare buurtbewoners kunnen begeleiden en activeren. Daarnaast is het van belang om als professional langdurig in de wijk actief te zijn om ‘de waakvlam brandend te houden’. Met andere woorden: goed doorgronden wat de problematiek is, hier zorg voor organiseren en er zijn wanneer de problemen weer verergeren. Daarvoor is meer professionele inzet nodig en de aanwezigheid van bijvoorbeeld klantmanagers Activering in de wijk die meer outreachend te werk gaan. Deze professionele inzet moet er ook toe leiden dat er meer bewonersinitiatieven ontstaan die ruimte bieden aan bewoners om meer mee te doen. Door passende ondersteuning te bieden waar en wanneer nodig krijgen bestaande bewonersinitiatieven de mogelijkheid om zich verder te ontwikkelen. Er dient samen met hen een passend plan gemaakt te worden hoe professionals en bewoners een sluitend aanbod kunnen realiseren.

Maatschappelijke voorzieningen

Om deze doelen goed te kunnen dienen op de korte termijn, wordt buurthuis Van der Pek verbouwd. Op de lange termijn (2022 – 2024) werken we in het grensgebied tussen de Volewijck en Buiksloterham bij Papaverhoek, aan een cluster van voorzieningen: een gezondheidscentrum met ruimte voor wijkzorg en maatschappelijke dienstverlening in één gebouw.

Daarbij komt ook ruimte voor ontmoeting in een Huis van de Wijk. We onderzoeken de haalbaarheid hiervan. Een voorziening in deze vorm op deze locatie kan zowel de bestaande buurt als de nieuwe buurt dienen en verbindend werken tussen de buurten. De ligging ten opzichte van andere publieke voorzieningen langs het Mosveld en de Van der Pekstraat is ook goed. Voor een invulling van de programmering moeten bewoners een actieve rol krijgen. Gezien de zorgen die er leven omtrent de toekomst van kinderen en jongeren onderzoeken we hoe we een passende ruimte voor jeugd en jongeren kunnen realiseren. De voorzieningen in de omgeving van de Volewijck zullen meegenomen worden om het brede aanbod in beeld te krijgen en tegelijkertijd bij te dragen aan de opgave van de wijk.

De ambities en opgaven zoals benoemd onder ‘ weerbare jeugd’ als bij ‘ kwetsbare huishoudens’ brengt met zich mee dat welzijn- en zorg professionals fysiek in de wijk aanwezig moeten kunnen zijn. En dat zij beschikken over locaties van waaruit en waarbinnen zij afspraken met bewoners kunnen maken en activiteiten kunnen aanbieden. De realisatie van nieuwe zorg/welzijn voorzieningen, vaak op de grens van bestaande en nieuwe buurten moet niet ten koste gaan van de vaak noodzakelijke fysieke nabijheid en beschikbaarheid van professionals voor bewoners.

Werkgelegenheid

De omliggende nieuwe woon-werkgebieden (Klaprozenbuurt en Buiksloterham) bieden kansen voor werkgelegenheid. Tegelijkertijd ligt er een vraag naar werk in de Volewijck en blijft mogelijk arbeidspotentieel onbenut. Hierbij is de ambitie om vraag en mogelijk aanbod beter met elkaar te verbinden en hiervoor een kwartiermaker aan te stellen.

De kwartiermaker krijgt de opdracht om te onderzoeken of bestaande ondernemers/werkgevers en netwerken werkgelegenheid, opleiding of dagbesteding kunnen bieden aan bewoners uit naastgelegen buurten. Het doel is om ervoor te zorgen dat buurtbewoners met een grote afstand tot de arbeidsmarkt bereikt worden en meer vaardigheden krijgen om zo hun afstand tot de arbeidsmarkt te verkleinen. Tevens wordt speciaal voor jongeren onderzocht hoe VO scholen en ‘werkplaatsen’ een bijdrage kunnen leveren aan toeleiding naar werk.

Ook in het kader van de ongedeelde wijk willen we onderzoeken wat voor specifiek aanbod voor jongeren noodzakelijk / wenselijk is.

3.2.4 De Volewijck als ongedeelde wijk

In Noord hebben we op dit moment de unieke situatie dat er grootschalige transformatieprojecten plaatsvinden naast de meest kwetsbare wijken van Amsterdam. De Volewijck is hiervan een goed voorbeeld, de buurt sluit aan op meerdere projectgebieden waaronder Overhoeks, Buiksloterham en de Klaprozenbuurt. Als de komende periode niet stevig wordt ingezet op de verbinding tussen deze buurten, raakt de Volewijck geïsoleerd van haar omgeving en worden tegenstellingen nóg groter dan ze al zijn. Om te zorgen dat ook de kwetsbare bewoners van de Volewijck kunnen profiteren van deze nieuwe ontwikkelingen en omdat we een harde scheidingslijn tussen bestaande en nieuwe buurten willen voorkomen, hanteren we in de projecten het principe van de ongedeelde wijk. Op deze manier waarborgen we dat de Volewijck meeprofiteert van investeringen die wij als gemeente doen. Dit doen we samen met gebiedsontwikkeling en woningcorporaties. Hiermee is al veel ervaring opgedaan in de IJplein-/Vogelbuurt en het Hamerkwartier, die aanpak geldt als wenkend perspectief voor een aanpak voor de Volewijck in combinatie met de omliggende transformatiegebieden Buiksloterham en de Klaprozenbuurt.

Samen met corporaties wordt een vastgoedstrategie ontwikkeld waarin aandacht is voor de volgende onderdelen:

- De realisatie van een woningaanbod passend bij de behoeften van bewoners van Noord. Bijvoorbeeld niet alleen de ontwikkeling van kleine (sociale) huurwoningen aan te bieden, maar ook sociale huurwoningen >65m2 om ook gezinnen en ouderen te kunnen huisvesten.

- Bewoners uit de Volewijck wordt de kans geboden om tegen een passende huur te kunnen doorstromen naar een passende woning in Buiksloterham of de Klaprozenbuurt.

- Ook is het van belang dat 30% van de sociale huurwoningen worden bestemd voor kwetsbare huishoudens met voorrang. Hierdoor kan de hoge concentratie van kwetsbare groepen in de Volewijck worden verminderd.

Daarnaast liggen er de volgende kansen:

- We verwachten dat de detailhandel in de Volewijck meeprofiteert van de bevolkingstoename en de kapitaalkracht in de nabijgelegen transformatiegebieden Buiksloterham en de Klaprozenbuurt.

- In de Papaverhoek in Buiksloterham komt een Huis van de Wijk en een welzijnscluster mede ten behoeve van de bewoners van de Volewijck.

- De bestaande en toekomstige werkgelegenheid in transformatiegebieden biedt kansen voor de bewoners van de Volewijck. We maken ons sterkt om de investeringen in de openbare ruimte, waar mogelijk, door aansluiting op straat- en buurtniveau ook ten goede te laten komen aan de Volewijck.

4. Fysieke analyse en opgaven

In dit hoofdstuk beschrijven we de analyse, opgaven en kansen voor wonen, buurteconomie en openbare ruimte. De Volewijck is in de jaren dertig van de vorige eeuw ontstaan als verzameling tuindorpen, gebouwd om arbeiders en bewoners van de dichtbevolkte binnenstad te huisvesten. Elk tuindorp had zijn eigen doelgroep en dat zie je nu nog terug in de woninggrootte, manier van bouwen, de aanwezige voorzieningen en de inrichting van de openbare ruimte. Gedurende de jaren is er gerenoveerd, bijgebouwd en vernieuwd. Ook zijn er voorzieningen bijgekomen of verdwenen. Over het algemeen kunnen we stellen dat de wijk een grote opgave heeft in het fysieke domein, zowel als het gaat over de openbare ruimte als over de woningen/het bezit van de woningcorporaties.

4.1 Analyse fysieke opgave

Woningvoorraad

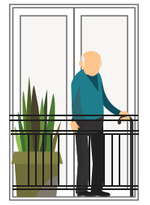

e Volewijck telt 4876 woningen. Bijna 80% hiervan bestaat uit corporatiewoningen, 8% is particuliere huur en 12% is koop. Voor Noord is deze verhouding anders, namelijk: 57% sociale huur, 12% particuliere huur en 31% koopwoningen. En voor Amsterdam als geheel is dit 41-29-30% respectievelijk sociale huur, particuliere huur, koop. Er zijn grote verschillen tussen de drie buurten in het percentage corporatiewoningen. Het aandeel in de Van der Pekbuurt is met 86% het hoogst, gevolgd door de Bloemenbuurt Zuid met 78%. De Bloemenbuurt-noord telt 70% corporatiewoningen. In vergelijking met Noord als totaal (58%) en Amsterdam als geheel (42%) is het aandeel corporatiewoningen hoger. Het corporatiebezit in de Volewijck daalt minder snel dan in de rest van Noord. In de Bloemenbuurt Noord is het aandeel lager, hier zijn in het verleden woningen verkocht. In de Bloemenbuurt Noord bestaat 25% uit eigenaar-bewoners en 5% uit particuliere huur. In de Van der Pekbuurt is het aandeel eigenaar-bewoners (8%) en particuliere huur (7%) vrijwel gelijk.

De Volewijck heeft relatief veel kleine corporatiewoningen vergeleken met de rest van Noord en Amsterdam, Van de woningen is 52% kleiner dan 60 m2 en 28% is tussen de 40-60 m2. Daardoor zijn er veel lage huren. In Amsterdam is 37% kleiner dan 60 m2. Veel gezinnen in de Volewijck wonen te krap. De woningvoorraad is daarmee eenzijdig te noemen, zowel naar marktsegment als naar woninggrootte. Er ontbreken op dit moment mogelijkheden voor een wooncarrière binnen de buurt, voornamelijk voor huishoudens met kinderen, omdat grotere woningen (van meer dan 60 m2) zowel in de sociale huur als het middensegment ontbreken. Ook zijn er onvoldoende mogelijkheden voor de ouderen in de buurt, die veelal te groot wonen, om door te stromen naar kleinere, geclusterde ouderenwoningen met voorzieningen in de nabijheid. Van de 55-plussers in de Volewijck geeft 23% aan dat hun woning niet geschikt is om er oud in te worden. Van de 55-plussers woont 28% in een woning van 70m2 of meer. Dit vraagt op termijn aanpassingen aan de woning of een vervangende woonruimte elders in de wijk of omliggende wijken. Er zijn vijf Amsterdamse woningcorporaties die bezit hebben in de Volewijck: Ymere, Stadgenoot, de Alliantie, de Key en Eigen Haard. Ymere heeft verreweg het meeste bezit.

De woningvoorraad is dringend aan verbetering toe, vooral in de van der Pekbuurt, de Gentiaanbuurt en aan de Heggerankweg e.o. in de Bloemenbuurt Noord. Het betreft ongeveer 1150 woningen. Een klein deel van de woningen is door Ymere onlangs gerenoveerd (Van der Pekbuurt Zuid). Een deel van de woningvoorraad is verkocht aan eigenaar-bewoners die zelf verantwoordelijk zijn voor het onderhoud.

Buurteconomie

De Volewijck heeft relatief veel winkel- en horecavoorzieningen voor de buurt. Het Mosplein is recentelijk vernieuwd en vooral in het noordelijk deel van de Van der Pekstraat zijn winkels en voorzieningen gekomen, waaronder creatieve en ambachtelijke detailhandel en bedrijvigheid. Het Van der Pekplein is heringericht en de hoeklocaties zijn bezet met horeca en detailhandel met een buurtoverstijgende aantrekkingskracht. De Pekmarkt is in 2014 verplaatst van het Mosveld naar de Van der Pekstraat. De Pekmarkt staat onder druk, de markt is van zestig vaste standplaatshouders teruggegaan naar zeventien in de laatste twee jaar. De Hagendoornweg is een drukke verkeerstraat met een mix van versnipperde economische voorzieningen. Ook het economisch functioneren van de Hagedoornweg staat de laatste decennia sterk onder druk.

De Volewijck telt ruim duizend ingeschreven bedrijven bij de Kamer van Koophandel. Deze wijk kent relatief veel starters (11,3%) vooral in de Bloemenbuurt Noord (16,7%). Vaak gaat het dan om zzp'ers: in de Volewijck 69% van alle vestigingen en in de Bloemenbuurt Noord 77%, vergeleken met Amsterdam (59%). Dit betreft vooral de traditionele zzp'ers waaronder taxichauffeurs, aannemers en bezorgdiensten.

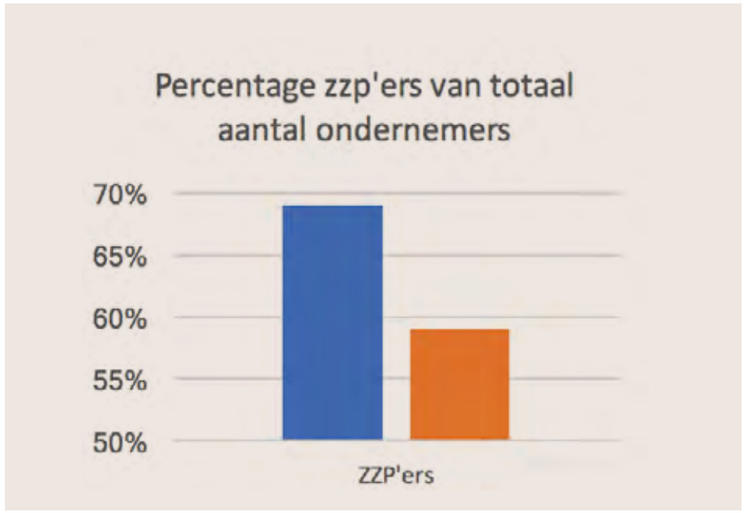

Openbare Ruimte

De Volewijck is anno nu een tamelijk volgebouwde wijk, met uitzondering van de groene en waterrijke zone die aan de oostzijde vanaf het IJ tot aan de Buiksloterdijk langs het Noordhollandskanaal uitloopt in het Noorderpark. Deze zone behoort tot de hoofdgroenstructuur van de stad. Aan de westzijde wordt de wijk deels omvat door het water van het Buiksloterkanaal, dat uitmondt in het Johan van Hasseltkanaal. De gebruikskwaliteit van

deze zone kan aanzienlijk worden verbeterd. De Volewijck wordt in oost-west richting doorsneden door de Van Hasseltweg, sinds 1969 een belangrijke verkeersader en tevens verkeersbarrière waardoor de buurten van elkaar gescheiden zijn geraakt. Door de komst van de metrohalte Noorderpark aan de Noord-Zuidlijn, is het gebied rondom de halte Noorderpark één van de best bereikbare plekken van Noord geworden.
Het OV-kruispunt bij de metro is echter moeilijk oversteekbaar voor langzaam verkeer en heeft een slechte verblijfskwaliteit. Ook is de entree naar het Noorderpark vanaf de metro nauwelijks zichtbaar en toegankelijk. De Van der Pekstraat en de omliggende groenen straten, de pleinen en het Noorderpark vormen andere belangrijke ruimtelijke dragers van de hoofdstructuur van de Volewijck.

De openbare ruimte in de Volewijck is verouderd en aan een grondige herziening toe. Er is sprake van achterstallig onderhoud van de stoepen, straten en pleinen en ook het groen heeft een kwaliteitsimpuls nodig. Het beheer van de openbare ruimte blijft achter ten opzichte van de eerder gestelde ambities.

Bewoners ondernemers en bezoekers ondervinden hier hinder van. De verkeersveiligheid en de bereikbaarheid voor vooral de langzame verkeersdeelnemers is een zorg en dient te worden verbeterd.

Sport en spel

De openbare ruimte in de Volewijck biedt weinig ruimte voor georganiseerde sporten. Hiervoor moeten de inwoners van de Volewijck naar de andere gebieden in Noord. Wel zijn er diverse speelplekken in de wijk en in het Noorderpark en naast de Nieuwe HAVO is een Johan Cruijff-court. Ook ligt het Noorderparkbad in de Volewijck.

Parkeren in de Volewijck

De parkeerdruk op dinsdag en donderdagmiddag in Volewijck ligt lager dan 60%, hetzelfde geldt voor zaterdag en zondagmiddag. Op dinsdag- en donderdagavond wanneer bewoners terug zijn van werk en de parkeerdruk in woonwijken het hoogst is geldt dat de parkeerdruk nog steeds onder de 80% ligt. Gezien de lage parkeerdruk is er ruimte om speelpleintjes die nu nog worden gedomineerd door auto's te verbeteren en wellicht parkeerplekken daarvoor op te offeren.

Het is echter een risico om op basis van parkeerdrukcijfers vooraf locaties uit te zoeken om het aantal parkeerplaatsen te verminderen. Het onderzoek dat door OI&S is uitgevoerd in 2019 laat ook zien dat buurtbewoners niet graag parkeerplekken zien verdwijnen. Uit het onderzoek blijkt dat ze het opheffen wel goed vinden zolang het niet bij hen voor de deur is en zolang de buurman niet voor de deur parkeert.

De feiten en cijfers in Volewijck laten zien dat er ruimte is om parkeerplekken op te heffen. Daarnaast biedt ook het stedelijke beleid mogelijkheden om het aantal beschikbare parkeerplekken te verminderen. Het wringt echter met een deel van de bewoners in Volewijck die op zijn zachtst gezegd geen voorstander zijn van het verlagen van de parkeercapaciteit.

4.2 Maatregelen om fysiek opgaven aan te pakken

De fysieke opgave in de Volewijck bestaat uit drie onderdelen met elk een eigen aanpak, focus en mogelijke maatregelen. Het betreft het diverser maken van de woningvoorraad, het verbeteren van de buurteconomie en het opknappen en verbeteren van de openbare ruimte. Per thema gaan we hieronder verder in op de opgave en stellen we mogelijke maatregelen voor. Het verder uitwerken van deze maatregelen volgt in de volgende fase waarbij de onderlinge samenhang, ook met de sociale opgave, een belangrijk uitgangspunt is.

4.2.1 Woningvoorraad

De Volewijck kent een vrij eenzijdige woningvoorraad die vooral bestaat uit kleine en middelgrote sociale huurwoningen, verhuurd in het lagere segment. Deze eenzijdige woningvoorraad is een van de redenen dat er bovenmatig veel kwetsbare groepen in de buurt wonen en daar nog steeds worden gehuisvest. Dit gaat de sociale draagkracht van de buurt ver te boven, zorgt voor overlast en onveilige situaties en zet de leefbaarheid dus onder druk. Ook is het voor veel mensen die in deze buurt wonen moeilijk om hier een wooncarrière te maken. Er zijn te weinig passende woningen om naar door te stromen en veel vrijkomende woningen in de buurt worden met voorrang toegewezen aan kwetsbare groepen. Ook ontbreken er mogelijkheden voor ouderen (die zelf aangeven te groot en niet levensloopbestendig te wonen) om binnen de Volewijck- door te stromen naar kleinere, geclusterde ouderenwoning met voorzieningen in de nabijheid.

Beide zijn aanleiding om de woningvoorraad in de wijk meer divers te maken, om de leefbaarheid te waarborgen en de sociale draagkracht in de wijk te vergroten. Belangrijk aandachtspunt is om ervoor te zorgen dat er geen grote scheidslijnen ontstaan tussen arm en rijk, zoals ook door de bewoners in hoofdstuk 2 wordt aangegeven.

Evenals inzetten op meer woningaanbod in het middensegment en niet te verkopen, en het bouwen en aanbieden van woningen voor de buurt in plaats van voor heel Amsterdam. De krapte op de woningmarkt in Amsterdam zorgt ervoor dat de gemiddelde verkoopprijs zo hoog is dat de woningen onbereikbaar zijn voor de gemiddelde Volewijcker.

In de Volewijck zijn voormalige sociale woningen verkocht. Een nieuwe groep bewoners trekt de wijk in met deels andere behoeften en interesses. Mede hierdoor veranderen de bestaande sociale en economische structuren. Het verschil tussen arm en rijk binnen de wijk neemt toe en daardoor wordt er gentrificatie ervaren. Bewoners zijn bang voor verdringing en het verdwijnen van bestaande voorzieningen. Om tweedeling tegen te gaan is extra inzet op basis van het principe van de ongedeelde stad en ongedeelde wijk noodzakelijk. Dit principe bestaat uit een integrale inzet waarmee de verschillen binnen en tussen wijken aangepakt worden door in de bestaande wijken extra inspanningen te doen op fysiek en sociaal/economisch gebied en de bestaande buurt te laten profiteren van de ontwikkelingen in de omliggende gebieden (bv op het gebied van wonen, werken, openbare ruimte, voorzieningen).

Mogelijkheden bestaande woningvoorraad

Er zijn verschillende mogelijkheden om de situatie in de buurt te verbeteren. Wat betreft de bestaande woningvoorraad ligt er een flink renovatie-opgave.

Zo'n 1150 woningen in de Volewijck hebben een kleine of grootschalige aanpak nodig. Ook bij het particuliere woningbezit is de aanpak van achterstallig onderhoud een aandachtspunt. Bij renovatie kan een woning worden aangepast en/of samengevoegd en verhuurd worden in een hoger segment of aan een specifieke doelgroep worden toegewezen. In de omliggende wijken zijn er mogelijkheden om woningen te bouwen die voldoen aan de woningvraag van de bewoners van de Volewijck en waar zij met voorrang naar zouden kunnen doorstromen. De woningen die zij achterlaten kunnen vervolgens worden aangeboden in een ander huursegment of aan specifieke groepen. Deze maatregelen worden in de volgende fase samen met de woningcorporaties en de gebiedsontwikkeling Buiksloterham en Klaprozenbuurt uitgewerkt en vragen om samenwerkingsafspraken bestaande uit een: meerjarige wijkvisie, vastgoedstrategie en toewijzingsbeleid. De intentieovereenkomst met de woningcorporaties in de IJplein-/Vogelbuurt wordt hierbij als voorbeeld gebruikt.

In de Volewijck liggen verschillende mogelijkheden voor verduurzaming en om het wonen in de wijk prettiger en toekomstbestendiger te maken. Ten eerste heeft de gemeente Amsterdam in haar ambitie om een aardgasvrije stad te worden en uiterlijk in 2040 over te gaan op duurzame, alternatieve warmtebronnen, de Van der Pekbuurt aangewezen als een van de pilotgebieden. De wijk heeft daarmee een van de eerste buurten die gasloos worden ingericht. We overleggen momenteel met alle woningeigenaren.

In de Gentiaanbuurt heeft Ymere in 2019 het eerste woonblok gerenoveerd en op het warmtenet aangesloten. De komende jaren gaan zo'n 1500 woningen over op een warmtevoorziening. Dat betekent dat koken op gas op den duur wordt vervangen door koken op elektriciteit. Los van meer duurzaamheid, biedt het de inwoners van de Volewijck meer zekerheid op een betaalbare energierekening, nu en in de toekomst.

Nieuwe bouwlocaties in de Volewijck

In de Volewijck zijn mogelijkheden om woning aan de woningvoorraad toe te voegen. Keuzes maken in het woningprogramma, kan de woningvoorraad meer divers maken. Er zijn twee potentiele locaties verkend:

1. Locatie basisschool de Klimop en de Rosaschool aan de Johan van Hasseltweg. Die komt vrij als de scholen verplaatst kunnen worden (naar verwachting uiterlijk 2025). Door de ligging naast de metrohalte, het winkelcentrum Mosveld en het Noorderpark, leent deze locatie zich goed voor een divers programma waaronder mogelijk geclusterde ouderenwoningen (met liften). Ook met het oog op de goede ligging ten opzichte van de voorzieningen kunnen we wellicht meer ouderenwoningen (sociale huur) realiseren dan door de directie Wonen is geadviseerd. Ook zijn dan zorg- en welzijnsvoorzieningen mogelijk in een nieuwe plint aan van de Van Hasseltweg. Die zullen in het bijzonder gericht zijn op ouderen en het zorgcluster in de Papaverhoek in de Buiksloterham kunnen aanvullen. De ouderenwoningen zijn goed te combineren met overwegend middeldure (corporatie-) huurwoningen. Op deze locatie passen naar verwachting circa 300 tot 540 woningen.

2. Locatie Hagedoornplein / Meidoornweg. We onderzoeken de mogelijkheden om op deze locatie een Alles-in-één School (PO), een Sporthal en nieuwe VO-school te realiseren gecombineerd met een beperkt aantal woningen (30). Hieraan koppelen we een onderzoek hoe we de versnipperde groenzones in dit gebied een kwaliteitsimpuls kunnen geven.

Naast woningbouw wordt in de volgende fase onderzocht welke niet-wonen functies toegevoegd kunnen worden op de locatie Rosaschool/Klimop. De realisatie van een fietsenstalling in de nabijheid van de metrohalte Noorderpark is daarbij een essentiële voorziening om de parkeerdruk van fietsen in de omliggende buurten te verminderen.

4.2.2 Energie en duurzaamheid

Voor Ymere gaat in de komende jaren een groot aantal woningen in de Van der Pekbuurt renoveren en verduurzamen. Ook andere woningcorporaties en particuliere eigenaren wordt gevraagd om bij onderhoud- en renovatiewerk aandacht te geven aan energiebesparing en duurzaamheid. De gemeente werkt sinds 2018 met de woningcorporaties samen aan het aardgasvrij maken van de Gentiaanbuurt, de Van der Pekbuurt en de Bloemenbuurt.

Bedoeling is dat alle woningen uiterlijk in 2030 van het aardgas zijn afgesloten en op een warmtevoorziening zijn aangesloten. Een warmtevoorzieningen is bijv. een warmtenet waarmee restwarmte met een hoge temperatuur gebruikt worden voor de verwarming van huizen. Een ander voorbeeld is een warmtepomp. Een warmtepomp haalt warmte uit de lucht en is qua grootte te vergelijken met een koelkast. Omdat de woningen in de Van der Pekbuurt over het algemeen klein zijn, is een warmtepomp minder geschikt. Naast overleg met de woningcorporaties organiseert de gemeente aparte bijeenkomsten en begeleiding voor particuliere huiseigenaren. Zodat ook zij tijdig hun woning hebben aangepast voor de overstap van gas naar warmte. Alle huiseigenaren die hun woning(en) van het aardgas afhalen, krijgen een subsidie van de gemeente.

Bedoeling is om de werkzaamheden om de Gentiaanbuurt, Van der Pekbuurt en Bloemenbuurt aardgasvrij te maken, zoveel mogelijk te combineren met werkzaamheden van de gemeente en andere netbeheerders op straat en in de ondergrond. Door in een vroegtijdig stadium met alle betrokken partijen en netbeheerders te overleggen, ontstaat overzicht wie wanneer in welk deel van de wijk werkzaamheden heeft en of dit kansen biedt voor gezamenlijke planvoorbereiding. Achterliggende doelstelling is om te vermijden dat verschillende netwerken (gasnet en warmtenet) naast elkaar in stand moeten worden gehouden, dat er veel en langdurig overlast in de buurten is en dat de kosten zo laag mogelijk blijven. Door werkzaamheden slim op elkaar af te stemmen kunnen onnodige onkosten worden vermeden.

De overgang naar andere energiesystemen in de buurt betekent dat er nieuwe nutsvoorzieningen bij komen. Bij een warmtenet horen warmte overdrachtstations (WOS). Dit zijn technische gebouwtjes waarin de regeltechniek zit die zorgt dat de warmte op de juiste temperatuur en druk in de woningen komt. De WOS is in sommige gevallen vergunningsvrij (afhankelijk van de grootte, maar dient wel aan de welstandscriteria te voldoen.

De gemeente gaat regels opstellen waaraan nieuwe nutsvoorzieningen moeten voldoen. Vermeden moet worden dat de nutsvoorzieningen leiden tot verrommeling van de openbare ruimte. Streven is om de technische voorzieningen zoveel mogelijk te combineren met andere functies. Op het Gentiaanplein is het eerste warmteoverdracht station geplaatst. Iedereen is het erover eens dat dit beter kan. Daarom hebben partijen met elkaar afgesproken om opnieuw naar inpassing van het warmteoverdrachtstation op het Gentiaanplein te kijken. Voor de Van der Pekbuurt en de Bloemenbuurt wordt tijdig het gesprek gestart over een andere oplossing van de technische voorzieningen.

4.2.3 Buurteconomie

Voor de bewoners van de Volewijck is het belangrijk dat de wijk beschikt over goede economische voorzieningen op loopafstand met een prettig verblijfsklimaat. We verwachten dat de economische voorzieningen in de Volewijck meeprofiteren van de bevolkingstoename en kapitaalkracht in de nabijgelegen nieuwe wijken Buiksloterham, Overhoeks en de Klaprozenbuurt. Wat betreft de buurteconomie vraagt het gebied Van der Pekstraat-Pekmarkt-Mosplein-Hagedoornweg de meeste aandacht. Hier ligt de kans om een winkelgebied te realiseren dat aantrekkelijk is voor iedereen, zowel voor buurtbewoners als voor bezoekers van elders. Aantrekkelijkheid wordt bepaald door twee aspecten: een goed en divers aanbod van gezonde ondernemers passend bij de vraag uit de wijk, en een mooi ingerichte openbare ruimte die uitnodigt om te verblijven. Dat laatste is onderdeel van de totale opgave voor de openbare ruimte en lichten we in de volgende paragraaf verder toe.

Voor een toekomstbestendig winkelgebied is het van groot belang dat het Mosplein/Mosveld, de Hagedoornweg en de Van der Pekstraat beter op elkaar aansluiten en meer als één gemeenschappelijk winkelgebied functioneren. Het winkelaanbod op het Mosveld is nu zo dat er aan de noordkant, nabij de rotonde, geen trekpleisters met enige allure zijn gevestigd. Dat is wel wenselijk om combinatiebezoek tussen de Van der Pekstraat, de markt en het winkelcentrum Mosveld te stimuleren.

We moeten de samenwerking tussen ondernemers, marktlieden, pandeigenaren en het stadsdeel verbeteren om het winkelgebied te versterken. De ondernemers van de Van der Pek profileren zich als 'Hart van Oud-Noord'. Wat hierbij kan helpen is een gezamenlijk gebiedspromotie- en brandingsplan dat breed wordt gedragen door de betrokken partijen, ondernemers, vastgoedeigenaren, stadsdeel en woningcorporatie Ymere met het meeste bezit in dit gedeelte van de buurt.

Een punt van aandacht voor het Van der Pekplein is de afstand tot de winkels/bedrijvigheid en de markt verderop in de Van der Pekstraat. Die is nu (te) groot. Die afstand kan worden overbrugd door meer ruimtes in de plint van de Van der Pekstraat een niet-woonfunctie te geven. Hierdoor versterken we de aansluiting tussen het Van der Pekplein en de Van der Pekstraat. We hebben met Ymere een intentieovereenkomst afgesloten waarmee niet-woonfuncties elders in de buurt worden uitgeruild met woonfuncties in de Van der Pekstraat.

De Hagendoornweg is nu nog een drukke verkeerstraat met een mix aan versnipperde economische voorzieningen. Het economisch functioneren van de Hagedoornweg staat de laatste decennia sterk onder druk. Een aantal in het verleden goedlopende ondernemingen heeft helaas de deuren moeten sluiten. De straat knapt ervan op als meer uitnodigende ondernemers zich hier vestigen. Met de komst van het BUNK-hotel aan de ene kant en het winkelcentrum en de markt aan de andere kant, is er een goede aanleiding om de straat een impuls te geven.

Onze inzet en die van partners moet zich ook richten op het versterken van het ondernemerschap van de vele kleine ondernemers aan de Hagedoornweg zodat zij beter kunnen inspelen op de behoefte vanuit de veranderende buurt en omgeving. Dat kan door het aanbod van het Ondernemersplein gericht in te zetten of door winkeliers en ondernemers te verenigen in een winkelstraatvereniging of een Bedrijfsinvesteringszone (een BIZ). Met dit laatste krijgen ondernemers een kans op economische subsidies die ook ten gunste komen van het hele gebied. Daarnaast onderzoeken we hoe de omliggende wijken dienstbaar kunnen zijn aan het versterken van de buurteconomie in de Volewijck.

In het kader van ongedeeld Noord betekent dit dat in de programmering van voorzieningen in de omliggende buurten rekening wordt gehouden met het bestaande aanbod in omliggende buurten. Dit wordt nader uitgewerkt.

4.2.3 Openbare Ruimte

Zoals aangegeven in paragraaf 4.1 ligt er een forse opgave in het fysieke domein. Deze opgave wordt in drie thema's toegelicht: beheer en gebruik, verkeer en veiligheid en verblijfskwaliteit.

Voor elk thema zijn de opgaven afzonderlijk benoemd. De locaties van de opgaven voor Verkeer en Veiligheid en Verblijfskwaliteit van pleinen, plantsoenen en speelplekken komen grotendeels overeen. Voor veel locaties kunnen we in de volgende fase één integraal ontwerp maken.

We zullen hierin met bewoners onderzoeken waar en hoe we het autogebruik & parkeren terug kunnen dringen ten gunste van meer groen en/of recreatie in de wijk. het verminderen van het aantal parkeerplekken kan niet ten koste gaan van de parkeergelegenheid voor bewoners en hun bezoekers.

Veel stedelijk beleid heeft impact op de openbare ruimte in de Volewijck, wat in de komende jaren zal leiden tot diverse projecten. Hierbij is het van belang om de integraliteit goed te bewaken, de hele portefeuille aan projecten goed te overzien en werk-met-werk te maken en deze opdracht goed te borgen in de toekomstige projectorganisatie.

Beheer en gebruik

Zwerfvuil en bij plaatsingen trekken meer vuil aan, en voor iets dat (vaak of blijvend) kapot is voelt vaak niemand zich verantwoordelijk. Slecht onderhouden groen en oude speelplekken zorgen voor een treurige uitstraling en nodigen niet uit om in de openbare ruimte te verblijven. Dat werkt gevoelens van onveiligheid in de hand. Een eerste stap is om de bestaande openbare ruimte weer schoner, heler en veiliger te krijgen.

Om hier verandering in aan te brengen, is het noodzakelijk dat:

- Achterstallig onderhoud snel wordt hersteld.
- Zwerfvuil en bij plaatsingen door de wijk en op de bekende hotspots met voorrang worden opgepakt.
- Afspraken gemaakt worden met bewoners die zelf een bijdrage willen leveren in het schoon en groen houden van hun wijk. Hierbij onderzoeken we welke mogelijkheden worden geboden vanuit het programma democratisering.
- Speelplekken prioriteit hebben wanneer daar vervuiling of verwaarlozing wordt geconstateerd.
- Gecoördineerde en planmatige inzet komt om de buurt schoon en netjes te houden.

Verkeer en veiligheid

De auto is in de openbare ruimte van de Volewijck nog dominant aanwezig. Het is wenselijk om de rol van de auto te verkleinen ten gunste van het openbaar vervoer, fietsers en voetgangers. Bijvoorbeeld door meer dertig kilometerzones in te stellen en diverse fietsroutes op verschillende plekken in de buurt te verbeteren. We onderzoeken en ondersteunen daarnaast graag initiatieven met en van bewoners om het auto parkeren terug te dringen.

De Van Hasseltweg en de rotonde Mosplein vormen een barrière voor langzaam verkeer. Om dit te verminderen is er een overzichtelijk en goed oversteekbaar wegprofiel nodig. Voor het verbeteren van de verkeersveiligheid stellen we voor om de Meidoornweg, Distelweg, Hagedoorn, Wingerdweg en Sneeuwbalstraat in te richten als dertig kilometerstraat. Ook onderzoeken we de mogelijkheid van herinrichting van de rotonde aan het Mosplein. Waar ook zeker aanpassingen noodzakelijk zijn betreft de aanrijroutes en de laad- en losmogelijkheden aan het Mosveld. Tot slot voeren we ook een studie uit naar de verbetering van het kruispunt aan de Meidoornweg/Hagedoornweg met het oog mogelijke nieuwe ontwikkelingen. Bij het verbeteren van fietsroutes heeft een vrij liggend fietspad langs de Hagedoornweg de hoogste prioriteit. Maar ook de fietsroutes vanuit de wijk naar het Noorderpark verdienen aandacht.

Rotonde Mosplein

Bij het aansluiten van Noord en de Volewijck op het stedelijk netwerk voor auto en (hoogwaardig) openbaar vervoer (HVO) gaat het, door de groei van Noord en de ontwikkeling van het stationsgebied Noorderpark, om het oplossen van de groeiende verkeersproblemen bij de Van Hasseltweg. Met het Mobiliteitsplan Noord bij de hand zoeken we naar een balans tussen een goede doorstroming voor de auto en vrij liggend HOV (tram/bus), en het verminderen van de barrièrewerking van de weg. Mede op basis van deze ontwikkeling en het advies van de cie. Den Hooghe met betrekking tot een brug die aankomt aan de oostzijde vd v haaseltweg is een studie naar de inrichting van de volledige Johan van Hasseltzone (oostveer – NH hotel) wenselijk. Waarbij de leefbaarheid die als gevolg van bereikbaarheidsproblemen onder druk kan komen te staan op passende wijze daarin wordt meegenomen.

Verblijfskwaliteit openbare ruimte verbeteren

Hoe maken we van de pleinen, straathoeken en plantsoenen weer een ontmoetingsruimte van de buurt? En hoe benutten we de kwaliteit van het water in de wijk? Bij de pleinen maken we onderscheid tussen multifunctionele ontmoetingspleinen en te vergroenen pleinen en plantsoenen. De multifunctionele ontmoetingspleinen zijn de grotere pleinen. Die beschikken over meerdere functies in de openbare ruimte waardoor ze mensen aanleiding geven om te bezoeken.

Ook pleinen die aan een drukkere doorgaande route liggen kunnen we beschouwen als een multifunctioneel plein. We willen dat de openbare ruimte van deze pleinen een groene uitstraling en hoogwaardige kwaliteit van inrichting krijgen. Ook kijken we met welke toevoegingen we het plein zo kunnen opwaarderen dat het aantrekkelijk wordt voor mensen om het te bezoeken en ze er meer gebruik van maken. Dat kunnen ook activiteiten zijn, denk aan de Volksopera Noord op het Lupineplein of het toevoegen van functies en/of voorzieningen.

Daarnaast heeft de Volewijck kleinere pleinen en plantsoenen. Die liggen veelal op markante plekken in de stedenbouwkundige structuur. Ook daar is de wens om de inrichting van de openbare ruimte in de basis op orde te hebben: geen achterstallig onderhoud en zoveel mogelijk te vergroenen. In sommige gevallen gaat het om niet meer dan een speel- of zitplek of een trapveldje. We kunnen op die plekken nagaan of het huidige gebruik nog in overeenstemming is met de wensen van de omwonenden en welke kansen er liggen voor bewonersinitiatieven en zelfbeheer.

Net als bij de pleinen gaat het bij de meeste voetgangersroutes om vergroening. Soms kan de routing worden verbeterd, op andere plekken de stoepen. Hier en daar is het zaak om de oversteekmogelijkheden voor voetgangers te verbeteren.

Een kans voor groenverbetering in de Volewijck ligt in het verbinden van het groen van de wijk met het Noorderpark: het maken van groene straten (Distelweg, Meidoornweg en Wingerdweg), het vergroenen van pleinen (Jac. P. Thijsseplein, Mosveld) het vergroenen van straten (Ranonkelkade tot aan Van der Pekstraat, Hagedoornweg en Kamperfoelieweg) en het versterken van groen in de Noordhollandsche Kanaalzone en het Noorderpark. Dat laatste kan bijvoorbeeld door verbreding en het beter inrichten van de parkstrook langs het water bij de nieuwe scholenlocaties, het klooster en het Plein Spanje '36-'39. Om de beleving van het groen te versterken, kunnen we de bomenstructuur op veel plekken herstellen volgens de oorspronkelijke stedenbouwkundige structuur. Datzelfde geldt voor het water door er zitplekken te maken en de zichtlijnen naar het water te versterken.

Laagdrempelige sport- en speelvoorzieningen in de openbare ruimte dragen sterk bij aan sport- en beweegstimulering. We zien mogelijkheden voor (levendige clusters van) sport-, speel- en maatschappelijke voorzieningen op en rondom de pleinen in het gebied. Bewoners missen nu een reguliere sportvereniging in de buurt. Ook is er geen sportpark of sporthal, het is van groot belang dat deze er komt voor de buurt. Daarnaast ligt het Cruijffcourt in de Volewijck op een afgelegen en onverlichte plek en daardoor komen er niet veel kinderen op af. Het zou goed zijn voor de wijk om sterke sportaanbieders te verleiden om een dependance op te zetten (De Dijk in de Wijk bijvoorbeeld) op een veld of in een nieuwe voorziening.

5. Beleid

Deze principenota is gebaseerd op de analyse van de wijk, kennis van bewoners en de opgave zoals die in het programma ontwikkelbuurten is benoemd. Daarnaast raakt deze nota vanzelfsprekend tal van beleidsambities en beleidsplannen. Die lichten we hieronder verder toe.

Koers 2025

Koers 2025 'Ruimte voor de stad' is vastgesteld op 14 september 2016. Deze nota is bepalend geweest voor de grote stedelijke transformatie en bouwprojecten waarmee we in Amsterdam Noord te maken hebben. De IJplein-/Vogelbuurt wordt omringd door twee gebieden die in Koers 2025 worden aangeduid als versnellingslocaties: Hamerkwartier en Sixhaven. Vooral bij de kansen voor de ongedeelde wijk en het meer divers maken van de woningvoorraad wordt nadrukkelijk een link gelegd met deze gebiedsontwikkelingen.

Woonagenda 2025

De Woonagenda heeft als uitgangspunt voldoende, betaalbare en goede woningen in 2025. Er is in kaart gebracht waar de huidige woningmarkt tekortschiet en welke aanvullende acties nodig zijn. Een uitwerking hiervan staat in het Woningbouwplan 2018-2025. Voor de ontwikkelbuurten zetten we in op de ontwikkeling van extra woningen en het maken van een grote stap in het realiseren van de duurzaamheidsambities. Verdichting in deze buurten biedt de kans om woningen toe te voegen en daarmee de woningvoorraad in deze buurten meer gemengd te laten worden. Dit is ook een kans om de druk op de stad anders te verdelen. De stad kan meer in balans komen door de programmering van woningbouw en voorzieningen te richten op de stadsdelen Noord, Nieuw-West en Zuidoost.

Het programma Huisvesting kwetsbare groepen is opgezet om oplossingen te vinden voor kwetsbare Amsterdammers met een urgent woonprobleem. Deze mensen hebben vaak meerdere problemen tegelijk op het gebied van financiën, wonen, werk, lichamelijke of geestelijke gezondheid en huiselijke relaties. Zolang het woonprobleem niet is opgelost, lukt het vaak niet om de andere problemen aan te pakken.

Ouderenhuisvesting

In heel Amsterdam groeit het aantal ouderen en ouderenhuisvesting is hiermee voor elk stadsdeel een relevant thema. De opgave voor ouderenhuisvesting in de stadsdelen, wijken en buurten kent verschillende accenten, zowel kwantitatief als kwalitatief. De situatie in (oud)-Noord: de spreiding van ouderenwoningen lijkt gelijkmatig over Noord te zijn verdeeld met uitzondering van de gebieden Vogelbuurt en Van der Pekbuurt, waar relatief weinig ouderen wonen. Daarnaast is er een aantal gebieden waar woningen minder geschikt zijn voor ouderen of niet gemakkelijk geschikt te maken zijn: de Banne Noord, het noorden van de Oostzanerwerf, grote delen van Oud-Noord en twee gebieden in Noordoost (delen van Nieuwendam en Buikslotermeer). Een belangrijk aandachtspunt voor ouderenhuisvesting is de nabijheid van maatschappelijke voorzieningen en een openbare ruimte en

omgeving die op deze groep mensen is ingericht. De Tuindorpen in Noord bestaan grotendeels uit sociale huurwoningen. In deze woningen wonen van oudsher relatief veel ouderen. Met de verhuisregeling kunnen we hierop inspelen waardoor ouderen met voorrang kunnen verhuizen naar een meer geschikte woning. Bij de ontwikkeling van nieuwe wijken kan hier rekening mee gehouden worden (bijvoorbeeld Vogelbuurt versus Hamerkwartier en Volewijck versus Papaverhoek).

Circa 2.500 ouderen in Noord moeten rondkomen van een minimuminkomen. Het gaat om 18% van alle 65-plussers. In vergelijking met andere stadsdelen is er weinig armoede onder ouderen in Noord. Binnen Noord behoren ouderen in de Volewijck (30%) en de IJplein-/Vogelbuurt (37%) veel vaker tot de minima. Het is van belang om meer met ouderen in contact te komen over het thema ouderenhuisvesting zodat de informatievoorziening en ondersteuning hen goed kan bereiken.

Amsterdams Detailhandelsbeleid 2018-2022 en Distributie Planologisch Onderzoek Noord

Het Amsterdamse Detailhandelsbeleid 2018-2022 biedt actueel beleid voor de detailhandel naar aanleiding van de nieuwe woningbouwlocaties die in Koers 2025 in kaart zijn gebracht. Het beleid geeft aan waar en hoeveel winkels nodig zijn in bestaande nieuwbouwgebieden. Er zijn twee hoofdbeleidsdoelstellingen: boodschappen dichtbij voor bewoners en meerdere aantrekkelijke winkelgebieden, ook buiten de binnenstad.

En er zijn zestien algemene beleidsregels geformuleerd. Daarnaast is er voor Noord een Distributie Planologisch Onderzoek opgesteld waarin staat welke impuls bestaande winkelgebieden moeten krijgen. Voor de verschillende plekken in de IJplein-/Vogelbuurt is als richting meegegeven om deze vooral te versterken, meer uitnodigend te laten zijn voor bezoekers en meer horeca toe te voegen zodat de verblijfskwaliteit wordt verbeterd.

Programma Bewegende stad

De inrichting van de openbare ruimte nodigt Amsterdammers bewust of onbewust uit tot bewegen. Daarbij wordt zogenaamde beweeglogica toegepast: ruim baan voor de fietsers en voetgangers, sport om de hoek, de stad is een speeltuin en er wordt niet stilgezeten. Dit passen we toe bij het opnieuw inrichten van de openbare ruimte van de IJplein-/Vogelbuurt.

Sportvisie 2025 De sportieve stad en Strategisch huisvestingsplan sport

De Sportvisie 2025 beschrijft de ambities van de gemeente Amsterdam in de komende jaren. Amsterdamse kinderen moeten kunnen genieten van sport en bewegen. Er moet in elke wijk aanbod zijn van goede sportruimtes, zowel binnen als buiten. Het Strategisch huisvestingplan sport laat zien welke ruimte en investeringsopgave er nodig is voor sportaccommodaties in de periode 2020-2025. Mogelijkheden voor verbetering en toevoegen van sportvoorzieningen liggen er in de IJplein-buurt en in het Hamerkwartier, waarbij er functies worden toegevoegd en er extra inzet komt op het realiseren van Urban Sports-voorzieningen in de openbare ruimte.

Aanpak Gezond gewicht

Het programma Aanpak Gezond gewicht beschrijft dat een op de vijf kinderen en jongeren in Amsterdam overgewicht of obesitas hebben en dat overgewicht vaker voorkomt bij kinderen met een (zeer) lage sociaaleconomische status (SES) zoals in de IJplein-/Vogelbuurt het geval is. Dit heeft ernstige gevolgen voor hun gezondheid op korte en lange termijn. Om gezond te kunnen opgroeien, hebben kinderen de inzet van hun ouders nodig maar ook die van professionals in het onderwijs, de zorg, welzijn- en buurtorganisaties, sportclubs en bedrijven. Met de Amsterdamse Aanpak Gezond gewicht werkt de gemeente samen met andere partijen aan een gezond gewicht voor de Amsterdamse jeugd.

Programmaplan Ouderenhuisvesting 2019-2022

Dit programma maakt zich sterk voor een goede woonpositie van de Amsterdamse ouderen. De positie van ouderen op de Amsterdamse woningmarkt vraagt om extra aandacht. Het aantal 65-plussers in Amsterdam neemt toe van 12% naar 16% in 2030 (Woning in Amsterdam 2017 (WiA)).

Het klassieke verzorgingshuis is verdwenen en ouderen blijven langer thuis wonen. Veel woningen in de stad zijn niet geschikt om oud in te worden. Daarom besloot de gemeenteraad in 2015 tot het opzetten van een programma ouderenhuisvesting. Het huisvestingsbeleid voor ouderen is aangescherpt, de verhuisregelingen zijn verbeterd, er zijn wooncoaches gekomen en woningcorporaties en zorgaanbieders werken beter samen in de zorghuisvesting. De IJplein-/Vogelbuurt is erbij gebaat als ouderen eerder bereid zijn naar een andere meer geschikte woning binnen de wijk te verhuizen.

Positief perspectief (jeugd)

Het college wil dat alle kinderen en jongeren weerbaar opgroeien in Amsterdam en volop kansen krijgen om zich positief te ontwikkelen en investeert hier fors in. De benodigde inzet van jongerenwerk en hulp wordt per stadsdeel geïnventariseerd en uitgebreid en/of versterkt in de buurten waar dat het hardst nodig is.
De hoofdlijnen van Positief perspectief, weerbaar opgroeien zijn:

- De preventie van jeugdproblematiek zoals criminaliteit, pesten, (seksuele) uitbuiting van jongeren en slachtofferschap.
- De versterking van jongerenwerk: een positief perspectief en ontwikkelkansen bieden aan alle Amsterdamse jongens en meisjes.
- Het effectiever maken en wijkgerichter inzetten van de aanpak Top400 en het inzetten van de Top400-capaciteit voor een bredere groep risicojongeren.

Integrale buurtteams

De gemeente Amsterdam streeft ernaar dat elke Amsterdammer vanaf 1 januari 2021 voor allerlei ondersteuningsvragen op het gebied van welzijn,

inkomen, schulden en veiligheid terecht kan bij een buurtteam in de wijk. Buurtteams Amsterdam worden de spil in de wijk waar zorg en ondersteuning samenkomt voor iedere Amsterdammer. De leefwereld en de vragen van de Amsterdammer met meerdere problemen zijn het uitgangspunt. Met deze nieuwe buurtteams wordt geëxperimenteerd in het kader van het Verbond van 100. Er wordt geoefend met de nieuwe werkwijze en zij zijn ook actief in de IJplein-/Vogelbuurt.

Actieplan Schone lucht

Het actieplan Schone lucht stelt ambitieuze en noodzakelijke maatregelen voor om de lucht in Amsterdam schoon te krijgen in de periode tot 2030. Daarvoor moeten we zoveel mogelijk vervuilingsbronnen wegnemen, waarbij eerst gekeken wordt naar de bronnen waar de gemeente de meeste invloed op heeft: het verkeer, de passagiers- en pleziervaart, biomassa/houtstook en de mobiele werktuigen.

Agenda duurzaamheid

De gemeente Amsterdam heeft de ambitie om een stad zonder aardgas te worden en uiterlijk in 2040 over te gaan op duurzame, alternatieve warmtebronnen.

Erfgoed voor de Stad

In de Erfgoedagenda worden de hoofdlijnen, aandachtspunten en acties voor de komende jaren uiteengezet. Rode draad is het optimaal inzetten van erfgoed bij de transformatie en groei van de stad.

Erfgoedverordening Amsterdam

De Erfgoedverordening beschermt de boven- en ondergrondse cultuurhistorische waarden van de gemeente Amsterdam.

Amsterdamse referentienorm voor maatschappelijke voorzieningen, groen en spelen (2018)

Een goed aanbod van maatschappelijke voorzieningen is cruciaal voor de leef kwaliteit van een buurt, het stadsdeel en de stad als geheel. Bewoners hebben behoefte aan maatschappelijke voorzieningen voor hun ontwikkeling, gezondheid, ter ontspanning of als vangnet. Dit betekent dat deze voorzieningen goed voor handen moeten zijn. Hiervoor is in 2018 de referentienorm voor maatschappelijke voorzieningen vastgesteld dat handvatten biedt voor ruimtereserveringen voor maatschappelijke voorzieningen, groen en spelen in gebiedsontwikkeling.

Agenda Groen (2015)

In het kader van de Agenda Groen en de stedelijke Groenvisie (verwachting 2020) spelen verbindingen en toegankelijkheid van het groen en het buurtgroen een belangrijke rol. Buurtgroen heeft een belangrijke ontmoetingsfunctie voor buurtbewoners en zorgt ervoor dat mensen meer bewegen. De openbare ruimte moet toegankelijk en gebruiksvriendelijk ingericht worden voor functies zoals sport, spel en recreatie. Hierdoor neemt het gebruik toe en draagt het bij aan de sociale veiligheid in de buurt. Ook kansen qua biodiversiteit, ecologische verbindingen en rainproof inrichten van de openbare ruimte moet hierin meegenomen worden.

Integrale Landschapskaart (2020)

Als input voor de Groenvisie heeft stadsdeel Noord de Integrale Landschapskaart opgesteld waarin de belangrijkste landschappelijke structuren worden beschreven op stadsdeelniveau voor de thema's cultuurhistorisch landschap, groen, water en gebruik.

Zo wordt het Noordhollandsch Kanaalzone en omliggende groengebieden als één landschapspark ontwikkeld. Integrale Landschapskaart dient in verdere planvorming te worden meegenomen.

Visie Openbare Ruimte 2025 (2017)

In 2025 is de openbare ruimte voor iedereen toegankelijk, er wordt prioriteit gegeven aan verblijfsfuncties, voetgangers en fietsers, de inrichting is gericht op flexibel gebruik, ziet er mooi uit en nodigt uit tot beweging. In de visie zijn 5 ambities opgesteld die bijdragen aan een aantrekkelijke en bruikbare openbare ruimte:

- Inrichten op huidig en toekomstig gebruik;
- Het ondersteunt de dynamiek van de stad;
- Wordt duurzaam ingericht en beheerd;
- De openbare ruimte wordt overal op verzorgd niveau onderhouden;
- Het inrichten en beheren van de openbare ruimte is een gezamenlijke opgave.

Uitvoeringsagenda mobiliteit

Amsterdam wordt steeds drukker en mobiliteit blijft een belangrijk onderwerp. De gemeente Amsterdam heeft daarom een uitvoeringsagenda mobiliteit met 3 speerpunten opgesteld:

1. Meer ruimte in het centrum
2. Betere doorstroming op belangrijke routes
3. Verbinden van de binnenstad met de delen daarbuiten
   (Het verbeteren van de verbinding met Noord)

6. Krachtenveldanalyse en risicoverkenning

6.1 Krachtenveldanalyse

In de verkenningsfase is een overzicht gemaakt van de stakeholders in de Volewijck. Er zijn gesprekken gevoerd met de belangrijkste stakeholders zoals de woningcorporaties, bewoners, vastgoedeigenaren, scholen en welzijnsorganisaties. Ten aanzien van de bewoners hebben we onze aandacht vooral gericht op vertegenwoordigers van bewonersorganisaties en sleutelfiguren. We hebben verkend welke belangen zij hebben en waaraan zij waarde hechten in de buurt. Met de start van de volgende fase maken we aan de hand van deze lijst een krachtenveldanalyse.

Bij het uitwerken en realiseren van de plannen is samenwerking tussen gemeente en (veel) andere partijen onontbeerlijk. Daarvoor is het nodig om met alle betrokkenen heldere afspraken te maken over rollen en taken, en daarover goed te communiceren met iedereen die dat aangaat

Deze principenota stelt maatregelen voor die gericht zijn op meerdere doelen. Het belang of de rol van de betrokkenen bij de verschillende maatregelen kan uiteenlopen. Bijvoorbeeld in het geval van de plannen voor het gasloos maken van woningen versus maatregelen gericht op het verbeteren van de sociaaleconomische situatie in de wijk. Ons uitgangspunt voor de vervolgfase is dat we bewonersgroepen en andere (maatschappelijke-) organisaties die het aangaat in een vroeg stadium uitnodigen om mee te denken over de uitwerking van maatregelen, dilemma's en keuzes.

Op dit moment is nog niet duidelijk welk effect het Covid-19-virus heeft op de ontwikkelbuurtenaanpak. In ieder geval is zeker dat het iedereen raakt of zal raken, zowel de bewoners van de Volewijck als de corporaties, sociaal-maatschappelijke organisaties en de gemeente. Het blijft daarom belangrijk om vanuit het project het belang en de samenhang van de beoogde maatregelen te duiden.

6.2 Risicoverkenning

Volgt later

7. Ontwikkelstrategie

Deze verkenningsfase is niet alleen een gemeentelijke analyse. Er zijn verkennende gesprekken gevoerd met belangrijke stakeholders waaronder de woningcorporaties, bewoners, vastgoedeigenaren, scholen, NUTS-bedrijven en welzijnsorganisaties. In de vervolgfase van de planvorming worden deze partijen nauw betrokken bij de verdere uitwerking van de plannen, inclusief de bijbehorende ontwikkelstrategie.

Voor de sociaaleconomische opgaven is een samenhangend pakket aan maatregelen nodig. Dit bevat een aantal bestaande projecten die worden uitgebreid en aangevuld met nieuwe initiatieven en maatregelen die passen bij de in deze nota geschetste opgaven in de Volewijck. Hierbij leggen we nadrukkelijk de link met de verdere uitwerking van de fysieke opgaven in de buurt. Deze dienen samen opgepakt te worden zodat ze elkaar versterken en kansen worden benut in het kader van planning en werk met werk maken. De wijk wordt integraal verbeterd, huizen worden gerenoveerd, straten en pleinen worden opgeknapt en er is aandacht voor sociale problemen en veiligheid en overlast.

De grootste kansen om de wijk te verbeteren liggen bij het onderhoud en de vernieuwing van de openbare ruimte en door die werkzaamheden te combineren met de activiteiten om de wijk gasloos te maken. Hiervoor is een Nota van Uitgangspunten in voorbereiding. Op basis daarvan worden voorlopige ontwerpen opgesteld. Dat proces start direct na vaststelling van deze principenota. Daarnaast liggen er concrete kansen in de renovatie van de woningvoorraad en het toevoegen van nieuwbouwwoningen op de geselecteerde verdichtingslocaties. We stellen voor om in 2020 te werken aan een projectnota om de haalbaarheid van deze plannen te onderzoeken. Vaststelling van deze projectnota kan dan in 2021.

In deze wijk, waar al veel gebeurd is, is het van groot belang dat alle inzet in samenhang wordt gedaan. De verbeteringen in het verleden zijn namelijk vaak met weinig samenhang uitgevoerd. Tijdens de voorbereiding van de besluitvorming worden mogelijke quick wins op haalbaarheid onderzocht en uitgevoerd. Dit gebeurt altijd in overleg met de bewoners. Ook steunen we initiatieven van bewoners die passen bij de doelen van de ontwikkelbuurten. Om draagvlak voor de plannen te houden en te laten zien dat we werken aan verbetering van de buurt, is het noodzakelijk om al op korte termijn te starten met het realiseren van de quick wins.

8. Financiën

De Volewijck kent een forse opgave met betrekking tot het groen, de openbare ruimte en infrastructuur. De verdienpotentie in de vorm van het toevoegen van woningen is aanwezig, ook zijn er middelen beschikbaar vanuit stedelijk beheer, het mobiliteitsfonds en Aardgasvrij maar er zal verder moeten worden onderzocht in hoeverre deze middelen dekkend zullen zijn voor de gehele fysieke opgave.

In verdere planvorming (projectplan) zal de opgave van de buurt vertaald worden in concrete fysieke en ruimtelijke maatregelen daarbij zal ook gekeken moeten worden naar prioritering van de opgave in relatie tot de financiering. Uitgangspunt daarbij is dat Noord wordt ontwikkeld volgens het principe van de ongedeelde wijk. Ontwikkeling van de bestaande buurten moet er aan bijdragen dat er geen scheiding ontstaat tussen bestaande en nieuwe buurten en Noord zich als geheel ontwikkeld. Bij de verdere uitwerking van deze principenota is het van belang zowel naar samenhang binnen het plangebied als samenhang in de ontwikkeling van het gehele stadsdeel te kijken.

Voor de sociaaleconomische opgaven zoeken we met betrokken directies naar dekking of verschuiving van middelen om een substantiële bijdrage te kunnen leveren aan de opgaven die in de Volewijck spelen.

9. Participatie en communicatie

9.1 Wat hebben we gedaan

Gebiedsteams, gebiedsmakelaars en projectteams voeren vaak gepland en ongepland gesprekken met bewoners en ondernemers in de wijk. Deze gesprekken vormen het fundament onder de meer formele informatie- en participatiebijeenkomsten. Juist in de informele contacten met jongeren, ondernemers, vrijwilligers en bewoners spreken we met elkaar over de grote en kleine gebeurtenissen in de wijk, over de zorgen, wensen, kansen en ideeën die mensen hebben.

De afgelopen periode (2019/2020) zijn, naast deze dagelijkse gesprekken zowel kleinschalige als grotere bijeenkomsten georganiseerd om met bewoners te spreken over hun wijk en de (aandachtspunten uit de) principenota.

- Brede wijkbijeenkomst o.a. over de openbare ruimte, zomer 2019
- Wijkbijeenkomsten over buurtbudgetten
- Kleinschalige en individuele gesprekken over de buurt
- Kleinschalige gesprekken over de Heggerankweg e.o.
- Meerdere bijeenkomsten over aardgasvrij
- Een bijeenkomst over de toekomst van Buurthuis van der Pek
- Kleinschalig buurtgesprek over de principenota

Door het uitbreken van het coronavirus hebben we de brede wijkbijeenkomst over de principenota op 26 maart moeten afzeggen. Aan het einde van de zomer zullen we aan de hand van de ‘principenota-krant’ (huis aan huis verspreid) en via enkele digitale informatiebijeenkomsten en kleinschalige wijkbezoeken met bewoners in gesprek gaan over de principenota.

9.2 Wat gaan we doen

De principenota is een verdere verkenning van kansen en mogelijkheden in de Volewijck. De afgelopen jaren is door bewoners, corporaties en de gemeente veel geïnvesteerd in de buurten. In deze nota geven we aan welke (nieuwe)opgave we zien in de wijk en welke kansen en oplossingen doen zich voor of kunnen gecreëerd worden om de beoogde verbetering van de buurt te bewerkstelligen. Na het akkoord vanuit het college kan er gewerkt worden aan het concretiseren van globale ideeën naar uitgewerkte plannen. In deze fase gaan we van een algemene naar een specifieke invulling van de verschillende projecten en thema’s.

Sommige onderdelen van de principenota vragen om een lange onderzoektijd, bijvoorbeeld als het gaat om woningbouw of bereikbaarheid. Sommige zaken kunnen sneller opgepakt worden of hebben vooral betrekking op een klein gedeelte van de wijk. In veel gevallen gaan we verder met

“Prachtig om te zien hoe mensen wat extra’s voor elkaar over hebben in deze tijd. Drie hechte buurtjes met allemaal hun eigen manier.”

Thijs Bonten,
Gebiedsmakelaar

initiatieven, wensen en plannen waar al langer aan wordt gewerkt of die al langer bekend zijn. Omdat niet iedereen heeft altijd zin, tijd of gelegenheid heeft om zich intensief met alle ontwikkelingen in de wijk te bemoeien, en om iedereen wel de gelegenheid en mogelijkheid te bieden mee te praten, stellen we voor om de volgende uitgangspunten voor participatie te hanteren:

- Interactief: bewoners, ondernemers en overheid hebben een verschillende positie en daardoor een verschillende rol en verantwoordelijkheid. Desalniettemin streven we ernaar om in samenwerking en wisselwerking en met respect voor ieders expertise aan projecten en activiteiten te werken.
- Maatwerk: participatie passend bij de situatie.
- Co-creatie: waar mogelijk werken we gezamenlijk aan het ontwikkelen en/of uitvoeren van projecten, zowel fysieke als sociale vraagstukken.
- We onderzoeken met bewoners hoe initiatieven, ideeën en wensen van bewoners zo goed mogelijk opgepakt kunnen worden.
- We zijn duidelijk over de kaders voor de besluitvorming. Bij de start moet duidelijk zijn wie het besluit neemt, waarover en hoe de besluitvorming plaatsvindt.
- Er is aandacht voor de korte en lange termijn, voor plannen voor de hele wijk en plannen voor een beperkt gebied of een specifieke groep bewoners.
- We bespreken graag met bewoners en ondernemers wat we kunnen doen om zo transparant en duidelijk mogelijk te communiceren.
- We onderzoeken de behoefte naar het werken met klankbordgroepen. In klankbordgroepen voeren we het gesprek over de voortgang van ontwikkelingen die de wijk, buurt of straat aangaan.
- We onderzoeken hoe we bewoners tegemoet kunnen komen bij het werk voor hun buurt en de tijd die ze erin investeren.

9.3 Communicatie

In een wijk waar niet iedereen Nederlands als moedertaal heeft, laaggeletterdheid voorkomt en een deel van bewoners ook in hun eigen taal laaggeletterd is, is het vanzelfsprekend belangrijk om voldoende aandacht te besteden aan onze communicatie. Ook omdat we inmiddels weten dat, naast de mate van taalvaardigheid, langdurige stress (bijvoorbeeld door armoede) invloed heeft op de wijze waarop nieuwe informatie wordt opgenomen.

We baseren onze communicatieaanpak op de stedelijke richtlijnen maar houden ook rekening met de specifieke vraag van deze buurt. Zo zoeken we regelmatig naar andere middelen of kanalen om bewoners goed te informeren en dat blijven we doen rond de principenota en de volgende fasen blijven. Op dit moment gebruiken we de volgende communicatiemiddelen:

Digitaal:

- Projectenpagina ontwikkelbuurt
- Buurtpagina website Amsterdam.nl
- Facebookpagina van de gebiedsmakelaars

Papier en in levende lijve:

- Buurtkrant Hallo van der Pek
- Bewonersbrieven
- Nieuwsbrief ontwikkelbuurten
- Krant principenota (eenmalig)
- Buurtgesprekken en informatieavonden
- VanderPek-magazine
- Bewonersbrieven

“Heb jij een vraag voor jezelf of iemand anders? Of wil je gezellig kletsen? Kom naar Bankje van der Pek.”

Barbara van der Weiden
Participatie manager, Doras

10. Planning en organisatie

10.1 Planning

Het voorliggende principebesluit wordt in het najaar van 2020 genomen. Vervolgens werken we aan een integraal plan voor de openbare ruimte, voortbouwend op de nota van uitgangspunten. Een belangrijk aandachtspunt hierbij is te onderzoeken welke dekkingsbronnen er beschikbaar zijn en hoe deze zo goed mogelijk op elkaar afgestemd kunnen worden. Vooral regulier onderhoud, het aanleggen van het warmtenet, en het vervangen van riolering en afvalinzamelingsplekken kan gecombineerd worden met het herinrichten van de openbare ruimte. Zo kan werk met werk gemaakt worden en is de overlast voor bewoners, ondernemers en bezoekers minimaal. Met de woningbouwcorporaties en de gebiedsontwikkelingsprojecten starten we een traject om tot samenwerkingsafspraken te komen over een meerjarige wijkvisie, een vastgoedstrategie en toewijzingsbeleid. Voor de verdichtingslocaties bereiden we project- en investeringsbesluiten voor. De verwachting is dat deze halverwege 2021 ter besluitvorming worden voorgelegd.

Voor de sociaaleconomische opgaven voortkomend uit deze principenota stellen we een integraal sociaal plan op waarmee uitvoering wordt gegeven aan alle initiatieven en projecten die zijn voorgesteld in deze nota.

10.2 Organisatie

Namens stadsdeel Noord is Anne-Jan Zieleman de ambtelijk opdrachtgever. Voor het maken van de Principenota Volewijck is een projectgroep ingesteld bestaande uit de volgende functies:

- Projectmanager en assistent (Noord)
- Projectmanager OR (Noord)
- Sr. Beleidsmedewerker (R&D) en ontwerper Openbare Ruimte (R&D)
- Projectleider grondzaken en planeconoom (G&O)
- Communicatieadviseur (Communicatiebureau)
- Planner (PMB)
- Gebiedsmakelaar, adviseur veiligheid, adviseur basisvoorzieningen (Noord)
- Projectleider Aardgasvrij

Daarnaast hebben we informatie verkregen van de andere directies van de gemeente Amsterdam, waaronder G&O, Vastgoed, OJZ, Wonen, V&OR en Stadswerken.

11. Principebesluiten

Het college van Burgemeester en Wethouders besluit:

1. Kennis te nemen van Principenota Volewijck waarin de bestaande situatie wordt beschreven en aanleiding, urgentie en mogelijkheden voor verbetering van de Volewijck in beeld worden gebracht.

2. In te stemmen met de sociaal maatschappelijke opgave en opdracht te geven tot het opstellen van een plan van aanpak waarbij de essentie ligt in het versterken van de positie van kwetsbare bewoners en het vergroten van kansen voor kinderen en jongeren.

3. In te stemmen met een nadere uitwerking van maatregelen die de werkgelegenheid en maatschappelijke participatie verbeteren.

4. In te stemmen met een nader onderzoek en uitwerking van maatregelen om de geconstateerde veiligheidsproblematiek te verbeteren.

5. In te stemmen met de opgave wonen waarbij een samenhangend pakket aan maatregelen, in relatie tot de ontwikkelingen in de omliggende projectgebieden, de nog te realiseren nieuwbouw en samenwerkingsafspraken met corporaties op basis van de uitgangspunten van de ongedeelde wijk, een bijdrage levert aan de geconstateerde woonwensen.

6. In te stemmen met nader onderzoek naar de invulling van de genoemde ontwikkellocaties.

7. In te stemmen met nader onderzoek en uitwerking van de opgave openbare ruimte en bereikbaarheid met als doel te komen tot een samenhangend plan op hoofdlijnen gericht op het verbeteren van de kwaliteit van de openbare ruimte, het vergroten van de (sociale)veiligheid, de verbindingen voor langzaam verkeer, de verkeersveiligheid en de aansluiting/inpassing van (toekomstige) mobiliteitsprojecten.

8. In te stemmen met (in samenhang met beslispunt 7) het nader uitwerken van de ambities op gebied van groen en openbare ruimte om zo de mogelijkheden voor recreatie, sport&spel, beweging en buurtbinding te verbeteren.

9. In te stemmen met het uitwerken van de integrale fysieke opgaven naar een projectbesluit.

10. In te stemmen met de duurzaamheidsopgave en nadere onderzoek te doen naar een passende aanpak om de geconstateerde problematiek te verbeteren.

11. Kennis te nemen van de uitkomsten van het participatietraject en in te stemmen met een plan van aanpak waarin de participatie verder wordt vorm gegeven.

12. De Wethouder Wonen aan te wijzen als bestuurlijk opdrachtgever, de directeur Grond en Ontwikkeling aan te wijzen als ambtelijk opdrachtgever voor het integrale fysieke programma, de stadsdeel-secretaris Noord aan te wijzen als ambtelijk opdrachtgever voor het integrale sociaaleconomische programma en de directeur Wonen als coördinerend ambtelijk opdrachtgever.

13. Kennis te nemen van het positief advies van het dagelijks bestuur van stadsdeel Noord: in de vergadering van <....> heeft het dagelijks bestuur positief geadviseerd op de Verkenning van Kansen Volewijck.

14. Kennis te nemen van het positief advies van de Stadsdeelcommissie Noord: in de vergadering van <datum> heeft de stadsdeelcommissie <….> geadviseerd op de Verkenning van Kansen Volewijck.

12. Bijlagen

1. **Financiële paragraaf (kabinet)**
2. **OIS-analyse van de wijk**
3. **SAP-advies**
4. **RvdS-Advies**
5. **Bewonersadvies**

Gemeente
Amsterdam